

Idomenéus, koning van Krete : treurspel

<https://hdl.handle.net/1874/369319>

BIBLIOTHEEK DER RIJKSUNIVERSITEIT
TE UTRECHT

1929

3
Verzameling tooneel-
stukken uit de
nalatenschap van
Prof. Dr. J. te WINKEL

No. 583

DE WET VAN 18 DE JUNI 1888
IN VERBAND MET
DE WET VAN 18 DE JUNI 1888

Verzameling

van de

Wet van

1888

1888

Dr J. te Winkel
n 362 D

[

K

508

I D O M E N É U S,
K O N I N G V A N K R E T E,
T R E U R S P E L,

NAAR HET FRANSCH VAN

A. L. B A R B A Z;

DOOR HEMZELVEN

IN NEDERDUITSCH VAN
O V E R G E Z E T.

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

I D O M E N I S

KONING VAN KRISTE

Y E R U S A L E M

W A S H E R E B O R N

A L L A S I A S

D O O R H E M E L I C H

I N H E R E D I C T I O N E V A R N E M

O V E R C H E T

V O O R R E D E.

(UIT HET FRANSCH OVERGEZET.)

Ik hoop dat men my niet van verwaandheid zal verdenken, omdat ik een treurspel heb durven vormen van een onderwerp hetwelk de Fransche dichter Crébillon reeds behandeld had: zie hier wat my daartoe heeft aangespoord.

Het heeft my toegeschenen, (dit zy gezegd met al den eerbied dien men de nagedachtenisfe diens vermaarden treurspeldichters is verschuldigd,) dat Crébillon niet gelukkig geweest is in het vervaardigen van zynen IDOMENÉUS, vooral opzigtelyk de keuze der werkraderen welken hy 'er in beweging heeft gebragt: een byverdichtfel van eene prinses welke de dood haars vaders poogt te wreken, die rechtvaardig om mitery is gestraft geworden, en eene medeminnary omtrent die zelfde prinses tusschen den koning en zyn' zoon, verduisteren alle oogenblikken de hoofddaad, welke bestaat in de vervulling der gelofte van Idomenéus; daarby, zyne zonderlinge minnedrift verlaagt het karakter van dien ongelukkigen vorst en vader, die zich gantsch niet in een' toestand bevind om verliefde neigingen gehoor te geven, en de oude Sophronimus vraagt hem wél met reden:

Wat gaat u aan, myn vorst? Is 't heden tyd, uw zinnen
Door blakend liefdevuur te laten overwinnen?

En vervolgens noch:

Hoe, vorst! is 't op die wyz' dat ooit een held moet spreken?
Ligt dus een groote ziel in 't slaafsche juk bezweken?

Hoe! wettigt Venus toorne een boei die u verneêrt,
 Die ge, om uw' hoogen roem, moest hebben afgeweerd?
 Telt ge onder zó veel leeds, gy, schrik van 't magtig Troje,
 Eene ydle liefdepyn waarāan ge u geeft ten prooije?
 Waar is die koning dan, wiens glori zyn gellacht
 Te boven ging, wiens deugd als godlyk wierd geächt,
 En die, daar hy alléén een trotsche stad deed beven,
 By 't siddrend Grieksche heir Achilles deed herleven?
 De liefde, die zyn' naam en krygslauwrier bevlekt,
 Houd onder 't schandlyk juk zyn heldenêer bedekt. *Enz.*

Zie daar het verwyf dat de aanschouwer zélf aan Idoménéus, en gevolglyk aan den dichter, die hem verlaagd heeft, kan doen. Ik zal, in 't voorbygaan, aanmerken dat een vader, medeminnaar van zyn' zoon, of eene moeder, medeminnaresse van hare dochter, weinig overéénkomstig is met de waardigheid des treurspels, byzonder wanneer die minnaaryën slechts byhangfels zyn. Ook vergeten, by Crébillon, op het einde van 't stuk, de koning en zyn zoon volkomen dat zy verliefd zyn geweest.

Hergeen my het minst behaagd heeft in het stuk waarvan ik spreek, is dat hetzelfde eerst aanvangt zes maanden ná de terugkomst van Idomenéus in Krete, waarlijt noodwendig voortspruit dat de eerste aandoeningen des vaders by de ontmoeting van zyn' zoon reeds zeer verslaauwd moeten wezen; het is deze zelfde ontmoeting welke Crébillon verzuimd heeft, en welke ik op het tooneel heb willen brengen: dat ontzaglyk oogenblik, dat een' geheel nieuwen tooneelstand oplevert, en dat zowel de personaadien als aanschouwers verbazen moet, heeft my het meest van alles doen besluiten om, ná Crébillon, het treurspel te vervaardigen hetwelk ik bydezen breng onder de oogen des publieks. Ik heb in

't minst

't minst niet het werk van den doorluchtigen dichter van RHADAMISTHUS EN ZENOBIA pogen te vernederen, en ik ben niet verwaand genoeg om te gelooven dat ik beter heb gedaan dan hy; doch ik vlei my, gelukkiger dan myn vóórganger te zyn geweest in de keuze der middelen welken ik in het werk heb gesteld.

Het onderwerp van IDOMENÉUS, hoewel zeer dramatisch, is vry ongunstig voor de behandeling, zynde weinig uitgestrekt, en bevattende slechts drie tooneelmatige situatiën, te weten, gezegde ontmoeting van vader en zoon, de ontdekking van 's konings gelofte aan zyn' zoon, en het oogenblik der offerhande: het is hierom dat ik myn stuk slechts in drie bedryven heb verdeeld, ten einde in elk bedryf een gedeelte der hoofddaad te brengen, die weinig vatbaar is voor byverdichtfels; want hoe toch met byzaken een geval te overladen, dat uit zichzelf zó aandoenlyk is, en waarin de deelneming altoos moet nederkomen op vader en zoon, welken men geen oogenblik uit het gezigt moet verliezen? Ik heb 'er echter óók een byverdichtfel aan toegevoegd, n amelyk, de minnary van Arthemón en Azeïde, ten einde geen stuk zonder vrouwen te leveren; doch ik heb, door dat zelfde byverdichtfel, den toestand van Idomenéus en Arthemón noch pynlyker willen maken, en ik heb zorg gedragen dat hetzelfde volstrekt noodzakelyk ware voor den knoop en de ontkenning der dramatische handeling. —

Houden wy ons noch een weinig bezig met de beschoowing van het onderwerp van Idomenéus, betreklyk deszelfs zedelyk gewigt. Men weet dat 'er in de gewyde geschiedenis een soortgelyk geval van Jesta bestaat, die, ten gevolge eener door hem gedane gelofte ter winning van een' veldslag, zyne dochter Gode opofferen moet. Wat verschil, ondertuschen, leveren ons Idomenéus en Jesta op, indien men den godsdienst der twee vaders en de byomstandigheden gadeslaat! Idomenéus handelt in de duisternis der afgodenleere, onder de onherroepelyke wetten van een noodlot dat hy eerbiedigt; zyne goden zyn, op zyn best genomen, slechts vorsten die

de sterfelyke vorsten overtreffen, niet in deugden, in uitmun-
tende hoedanigheden, maar alleen in duurzaam bestaan en in
voorzienigheid; Jupiter is hun meester en de magtigste van
allen; doch hyzelf is ondergeschikt aan de wetten van dat
onbegrypelyk noodlot, dat dus alléén de wezenlyke godheid
is. De heidenen zelven overladen alle oogenblikken met de
hoochendste scheldwoorden die goden welken zy wierook toe-
brengen, gelyk men zulks by schier alle de dichteren der
oudheid vind; en men kan geen sterker bewys van die verre-
gaande losbandigheid hebben dan in deze vaerzen van den
FILOKTETES van Sofokles, door De la Harpe overgezet,
waar Filoktetes tegen Pirrhus zegt:

Het lot, dank zy den goón, bekrachtigt myn bezwaren:
De dood ontzag het schuim der Grieksche legerscharen;
De helden zyn niet meer! 't schynt dat de wil der goón
Geen snoonen toegang gunt in 't duister ryk der doón;
De grootste sterveling moet zich daarheen begeben,
Therzites leeft gewis, Ulisfes is in leven! . . . .
Zie daar, zie daar de goón! en wy, wy bidden ze aan!

Hetgeen echter eene zeer vreemde tegenstrydigheid met
dezen bitteren schimp oplevert, is dat die zelfde Filoktetes
een oogenblik daarna tegen Ulisfes zegt:

Hoe! neemt gy, in uw' haat, de goón tot vloekgenooten!
Gy schryft hen meinêed toe, bedrog en trouwloosheid!

Men ziet dus dat Idomenéus, als heidensch vorst, zeer wél
aan zulke goden menschenbloed ten offer kon bieden, opdat
zy hem aan het gevaar, dat hem bedreigde, deden ontkomen,
dewyl zodanig bloed onôphondlyk op hunne altaren vlocide,
in

in die heilige tempels die niets anders dan onreine slagthuizen waren; maar die vorst kan, om zyne gelofte aan Neptunus, van onbedachtheid worden beschuldigd, iets hetwelk ik hemzelve aan zyn' zoon bekenne doe:

'k Gaf onbedacht myn woord: dit maakt een' vorst misdadig.

En de oude Thelestor maakt vervolgens deze aanmerking, die de geheele zedeleere van het stuk bevat:

Die waarlyk groote vorst, door Griekenland beroemd,
 Ziet, om één misgedrag, zich tot een straf gedoemd,
 Die, mooglyk nooit voorheen door eenig' mensch gedragen,
 De volgende eeuwen noch van zich zal doen gewagen:
 Als hy, die zich misleid, zó zwaar een' weedom torscht,
 Wat zal dan 't wee niet zyn van een' misdadig' vorst!

Als koning, als mensch, is hy schuldig jegens zyn volk en jegens de menschlykheid; doch als heiden, als aanbieder van bloeddorstige goden, is hy zulks alleen omdat hy hen onschuldig bloed heeft beloofd. — Laat ons nu tot Jesta overgaan.

Deze erkent en aanbid den éénigen waren God, den Schep- per des heeläts, het algoede en rechtvaardige Opperwezen, welks geboden, den Israëlliten opgelegd, hen wel uitdruklyk ontzegden op de altaren menschelyke offers te slagten: dus maakt Jesta, door zyne vermetele gelofte die geboden over- tredende, zich al dadelyk misdadig jegens de Godheid, aan wie zyne offerhande nooit behagelyk kan zyn. Idomenéus word, in zynen godsdienst, strafwaardig, indien hy zyne ge- lofte niet vervuld; integendeel vefgramt Jesta, in den zynen, noch sterker de godlyke rechtvaardigheid, zo hy zyn woord gestand doet, al ware het zelfs dat het zyne eigene dochter niet betrof.

Befchouwen wy verders de zeer verschillende beweegredenen welken die twee legerhoofden doen handelen, en de gevolgen welken daaruit ontfiaan. Idomenéus keert als overwinnaar weder, hy herziet zyn vaderland, doch hy vermag 'er niet te landen uit hoofde van een' geduchten storm, die hem en alle de zynen dreigt in de zee te zullen bedelyen, en het is zowel om hun leven als het zyne te behoeden, dat hy in dezen hoogen nood de gelofte doet van één' enkel' mensch te zullen opofferen om een geheel leger te bevryden; in zyne staten teruggekeerd, moet hy zyne belofte vervullen, wil hy al zyn volk het offer niet doen worden van zyne onbedachtzaamheid, en van de gramfchap des hemels, die Krete verwoest. Wat nu Jesta betreft, die veldheer doet zyne gelofte alleen in hope van de overwinning te behalen en uit hoogmoed om zegevierend in zyne stad te keeren; hy keert 'er werklyk, en, zo hy aan zyne, de Godheid hoonende, belofte niet voldoet, spuit daaruit hoegenaamd geen kwaad voor de ingezetenen voort; want zyn ongeluk is flechts eene bloot huishoudelyke zaak, welke alleen hem in het byzonder betreft, en waarāan het lot des volks in geenē deele is verbonden. Dierhalve dan zyn de omftandigheden dier beide vaders geheel verschillende, en dit heb ik pogen aan te toonen.

Ik zoude dan nimmer Jesta ten tooneele hebben durven voeren, gelyk andere tooneeldichters zulks hebben beproefd: zó zeer de gefteeldheid van Idomenéus gefchikt is om fchrik en medelyden te doen ontfiaan, en eene gewigtige zedeles voort te brengen, zó zeer moet die van Jesta afgryzing en verontwaardiging verwekken, zonder dat zy ons de belangryke befchouwing van den val der grootheid bied. Idomenéus is een groot monarch, een doortluchtig lyder, een voorwerp, het treurtooneel ten volle waardig, en Racine heeft wél gelyk als hy, in zyne FEDRA, Thezeus laat zeggen:

— myn heroemdheid zelfs vermeerderd myne plagen.

Indien ik my niet in myne oordeelvelling heb bedrogen,
zal

zal men, in het voorbygaan, bespeuren dat twee tooneelonderwerpen, in den grond elkander gelykende, geheel door byomstandigheden kunnen verschillen, en dat het eene zeer geschikt ter bewerking kan zyn, terwyl het andere niets dan moeilykheden oplevert, die deszelfs behandeling verhinderen. —

Keeren wy weder tot myn eigen werk. Ik heb getracht myn stuk zó treffend voor het tooneel te maken als mogelyk ware, en 'er al de beweging in te brengen welke het onderwerp my toefcheen te gedoogen: na de groote lessen en treflyke voorbeelden, door Voltaire ons gegeven, voldoet het niet meer niets anders dan lange ééntoonige tooneelgesprekken te vervaardigen, behelzende uitgezifte redeneringen van staat- en zedekunde, en liefdeverklaringen in vollen vorm, waarin de „wreede prinses,” welstaanshalve, de wenschen tegenstaat van den „wreeden prins,” die haar een moordend staal aanbied om zich van haar te doen doorsteken, offchoon hy te voren zeer wél bewust is dat zy haar gewaad niet met het bloed haars minnaars zal willen bevleken. Het treurspel moet verschriklyk wezen, of hetzelve is geen treurspel; het moet daad en tooneelbeweging hebben, of hetzelve is niets anders dan een in famenspraak gebragt vertoog, waarin, naar mate van den aart des onderwerps, de hartstogten wat meerder of wat minder sterk kunnen spreken. Zodanige stukken zyn altoos méér geschikt om gelezen dan vertoond te worden, byzonder in eenen tyd waarin men niet dan te dikwerf, op het tooneel, de woeling boven de bondigheid der redenering stelt.

Indien ik alle myne zorgen heb besteed om het karakter van Idoméneüs te verëdeelen, indien ik hem altyd heb afgebeeld als een' waar' held, als een' groot' koning, als een' gevoelig' vader; ik heb hem echter niet als een' volmaakt' mensch willen voordragen; in tegendeel heb ik zyne deugden geschaduwd door eene tint van die trotschheid, welke niet dan te menigvuldig voortspruit uit eene lange opvolging van gelukkige ondernemingen en uit eene groote vermaardheid, en hierin heb ik my geregeld naar deze les van Boileau:

Toutefois, aux grands coeurs donnez quelques foibleses (*).

Het is deze trotschheid van Idomenéus, welke hy na zyn⁷ verbazende val afzweert, die het zedelyk gewigt van het stuk vermeerdert, en die hetzelfde des te belangryker kan doen zyn voor de geenen, die behagen vinden om de broosheid der aardfche grootheid en de wifselvalligheid der fortuin te befchouwen.

Alle de personaadjen dezès treurfpels zyn deugdzaam, doch zy zyn het niet allen evengelyk, eentoonigheid welke men noch méér dan alle andere gebreken moet vermyden, naardien zy tegenfrydig zou wezen met de onëindig afwifelende natuur, en de menfchen anders zou vertoonen dan wy hen in de famenleving ontmoeten. Ik heb niet, op het voorbeeld van Crébillon, een' verrader willen invoeren, die des konings geheimenis openbaarde aan het volk; want ik heb vermeend dat de fluljer des geheims, bedekkende de keuze van het offer door Idomenéus beloofd, een' nieuwen graad van belang aan het tooneel der ontkenning zoude geven; ook heb ik begrepen dat het de vader zélf, en niet een ander, diende te wezen die den zoon de bekentenis van zyn lot moest doen: deze verfchriklyke ontdekking maakt het groote tooneel uit van het stuk, en dit is weder een der gelukkige tooneelftanden welken Crébillon heeft gemist, die aldus het aandoenlyke 'ervan heeft verloren. Het is in dat zelfde tooneel, (het derde van het tweede bedryf,) dat het ontworpen huwelyk van den zoon van Idomenéus met de dochter van Agamemnon den toestand van Arthemon noch knellender maakt; en deze, zo ik vermeen niet ongelukkige, vinding heeft my, in den verderen loop van het stuk, noch veel voordeel gegeven, dewyl zy de hartstogten in eene fterkere beweging heeft gebragt.

Hoewel, in dit stuk, de voorftelling des tooneels in het tweede bedryf van die der twee anderen verfchillende is,
heb

(*) Geef echter eenigs zwakheden aan groote zielen.

heb ik echter den regel der éénheid van plaats niet overtreden, dewyl de oever der zee, alwaar een gedeelte der handeling voorvalt, dicht by de stad is, alwaar het andere word voorgesteld, en 'er slechts een paar schreden te doen zyn van het strand naar het paleis van Idoménus. Het is niet de éénzelvigheid der schermen die de éénheid van plaats in een tooneelstuk uitmaakt, en het is genoeg dat men die bepale tot den omtrek alwaar men aanvangkelyk de plaats der handeling verönderfelt: de beste tooneeldichters schynen van dit gevoelen te zyn geweest; en het is my altyd voorgekomen dat Du Belloy, in zyn treurspel ZELMIRE, doordien hy den regel dier éénheid te striktyk heeft opgevolgd gehad, zichzelve in mocilykheden heeft gewikkeld, hebbende hy aan den oever der zee verscheiden tooneelen geplaatst, die redelyker wyze niet anders dan in het vorstlyk paleis moesten worden gespeeld.

PERSONAADJEN.

IDOMENÉUS, *koning van Krete.*

ARTHEMON, *zyn zoon.*

AZEÏDE, *prinses uit den bloede van Minos.*

THELESTOR, *een gryzäart, aan het vorstlyk huis
verbonden.*

DE OPPERPRIESTER *van Jupiter.*

IDAS, *bevelhebber van Idomenéus.*

CEFIZE, *vertrouwde van Azeïde.*

RAADSHEEREN en PRIESTERS.

BEVELHEBBERS en SOLDATEN.

VOLK.

*Het tooneel is op het eiland Krete, tegenwoordig
Kandia genaamd.*

I D O M E N É U S,
K O N I N G V A N K R E T E,
T R E U R S P E L.

E E R S T E B E D R Y F.

*Het tooneel verbeeld den oever der zee; op de ééne
zyde, in het verschiet, worden de muren
van Gortina gezien.*

E E R S T E T O O N E E L.

ARTHEMON, THELESTOR.

ARTHEMON.

't **V**erschriklyk stormgeweld is eindlyk aan 't bedaren,
En Kretes bange kust is vry van 't woën der baren:
Dit witbeshuimde strand, aan 's hemels toorne ontgaan,
Toont nergens ons gezigt de minste schipbreuk aan;
Maar weet men of Neptuin, schoon hy ons eiland spaarde,
Idomenéus óók naar onzen wensch bewaarde?
Myn vader! ó myn vorst! zyt ge, in dees nacht van wee,
Het lot, dat u vervolgt, ontkomen langs de zee?
Zal 't godendom, deez' dag, my gunstiger gedenken,
En, na tien jaren tyds, dien vader wederfchenken?

THELESTOR.

Deugdlievende Arthemon, om eedlen aart geächt,
Rechtschapeu zoon des helds, door ons met drift verwacht!
Ja, gy zult hem herzien, zo 's hemels gunstbetooning

Uw

Uw tedere oudermin moog' strekken ter belooning.
 Eer zich de dagtoorts in de golven heeft gebluscht,
 Wierd onze vloot bespeurd niet verr' van deze kust;
 Doch spoedig zag men haar door storm en nachtverspreiden,
 En ons verwinnend heir bleef noch van ons gescheiden.

ARTHEMON.

Die wydvermaarde vorst, die, grootsch, vóór Trojes wal,
 Aan Agamemnons eere en krygsdaên zonder tal
 Zyn lauwren heeft gepaard, zou dan in 't hart der golven,
 Met al zyn' heldenroem, voor eeuwig zyn bedolven!...
 Spaart ons, geduchte goôn! zó groot een' ramp en druk!
 Schenkt my, in 's vaders arm, het langverwacht geluk,
 Dat, by een wankle hoop, altyd myn ziel ontvliedde,
 En dat ik vruchtloos zoek in 't hart van Azéide!

THELESTOR.

Van Azéide, prins?

ARTHEMON.

Thelestor, waarde vrind!

Vergeefs wierd nóch uw oog door veinzery verblind.
 Die telg uit Minos stam, waarüit wy beiden sproten,
 Heeft gaven die op 't hoogst der deugden glans vergrooten;
 Haar lieve eenvoudigheid, haar zagtheid van gemoed,
 Verleent haar schoon een' zwier die't heerlykst pralen doet:
 Mispryst gy dat een drijf, waarvan myn zinnen blaken,
 Voor myn gevoelig hart haar moest aanbiddeljk maken?
 Ik, sints onze eerste jeugd, haar byzyn reeds gewoon,
 Vond my allengs geboeid door haar ontluikend schoon;
 En, mag myn hart geloof aan zyne neiging geven,
 Het voorwerp van myn' wensch zal dien niet wederstreven.

Noch-

Nochtans is myn geluk onzeker tot deez' stond:
 Helaas! ik hoop vergeefs op 't heilrykst echtverbond,
 Zolang my 't afzyn grieft van een' beminden vader:
 'k Ben zoon en onderdaan: 't weêrhoud my all' te gader,
 Ontzag, gehoorzaamheid en voorbeeld van den pligt;
 Ja, siddrend' breng ik my de toekomst voor 't gezigt.
 Idomenéus aart is u, myn vriend! gebleken:
 De vorst is billyk, goed, maar streng in 't vonnispreken:
 Kan ik my vleijen dat, gekeerd zynde aan dees kust,
 Hy stemme in eene keur die hem niet was bewust?
 Zal die beroemde held, die Trojes gloënde wallen
 Ter wraak' van Spartes vorst en Griekenland deed vallen,
 Aanschouwen zonder finart dat zyn onwaarde zoon,
 Die, kwynende als een slaaf, zyn' stam verstrekt tot hoon,
 Daar hem geen andre prys beweegt tot zegevieren,
 De liefdemirthen stelt verr' boven de eerlouwrieren?
 Als ik 's verwinnaars vaan alôm zal wappren zien,
 Zal dan geen schaamteblos my dwingen die te ontvliên?

THELESTOR.

Myn hartsgevoelen, prins! is u altoos gebleken:
 Verr' zy van my de taal die snoode vleijers spreken;
 Gyzelf, gy gruw't daarvan: uw goedheid, my verklaard,
 Versmaad myn' ouderdom noch myn' oprechten aart.
 Ik zou, indien myn hart het uwe moest weêrstreven,
 Slechts op een' strengen toon u zulks te kennen geven;
 Maar wat is uw vergryp? Zou reine liefdepyn
 By mensch- of godendom ooit doemenswaardig zyn?
 De zedige Azéide is uwer waard', te gader
 Met u uit vorstlyk bloed; en uw doorluchte vader

B

Gaat

Gaat zeker niet de keuz' van 't jeugdig hart te keer,
 Dat wel de liefde hoort, maar ook zich wyd aan de eer.
 't Strekt u, zo 't schynt, tot smart dat gy in de oorlogsvelden
 Idomenéus naam, maar d'uwen niet hoort melden,
 Om edel heldenwerk, bewonderd door 't heeläl:
 Stond u de weg dan vry naar d'overzeefchen wal?
 Wanneer die vorst vertrok om 't Griekfche volk te wreken,
 Waart gy ter naauwernood de kindsheid eerst ontweken,
 Daar uwe zwakke hand noch vruchtloos onderftond
 Zyn alverwinnend zwaard te heffen van den grond. (ven,
 Maar, wat heeft fints uw moed, door't vuur der jeugd gedre-
 Een fchoon vóórriitzigt der beroemdste daên gegeven,
 Toen 't magtig rooversrot, aan onze kust geland,
 Door uw heldhafte vuist met kracht wierd overmand!
 Uw heitryke oorlogsdrift, tot hun verderf ontfooken,
 Heeft, daar ge uw zwaard beproefde, een fchuldig bloed
 doen rooken;
 Bevryder van den staat, gaaft gy de rust hem weêr.

ARTHEMON.

Ik deed myn' pligt. Dat me ééns het glansryk veld van eer
 Door 't lot ontfloten zy; en 't zal my hoogst verblyden
 Dat ik myn froomend bloed aan 't heil des lands moog' wy-
 'k Min Azéide teêr, en ik verklaar zulks vry, (den:
 Maar 't welzyn van den staat is my zo lief als zy.
 Ik, erfgenaam des troons, moet my dien waardig toonen.
 ô! Dat der goden gunst, als zy myn' wensch bekroonen,
 Door 't fparen van zyn' vorst dit volk gelukkig maak',
 En ik flechts fta ten doel aan hun geftrengre wraak!

THELESTOR.

Ik weet dat Arthemon getrouw is aan zyn pligten:
 Haast loont het godendom uw yvrig deugdverrichten;
 Des grooten Minos bloed is dierbaar aan de goôn:
 Voorzeker sparen zy den vader en den zoon.

Nochtans, (met smart, ô prins! moet ik het u verklaren,)
 Dit volk verdient niet veel, daar 't morrend uit durft varen,
 Zo groot een liefde en deugd als gy hen blyken deed:
 't Veroorlooft zich alreede een schimpende oproerkreet:

„Waar blyft die fiere held, die Troje heeft doen buigen?

„Wanneer toch zullen we óók van zynen roem getuigen?

„Moet Minos kleinzoon dan, op 't Frygiaansche strand,

„Al 't bloed van Kretes volk doen stroomen in het zand?

„Zal, na tien jaren tyds, ons oog hén niet zien keeren,

„Die streken voor de zaak van andere opperheeren?

„Maar zeker zyn zy dood: reeds is aan verre kust,

„Of in den schoot der zee, hun leefstoorts uitgebluscht.

„Verkiezen wy een' vorst, die ons bestiere als vader,

„Een'vorst, die weldoend' hoor' naar aller wensch te gader,

„Wiens milde hand, zo 't lot ooit onze rampen heel',

„Aan al zyn talryk kroost zyn schatten mededeel'!”

Zie daar de taal eens volks, door oproerzucht bevangen.

De keuze van een' vorst doet hen in twyfel hangen:

De een, u benoemend', prins! erkent het recht der kroon,

Dat u verheffen zal op onzer vorsten troon;

Een ander, door een drift uit euveldoed ontsproten,

Begeert dat Minos stam daarvan worde uitgesloten;

Noch andren, door 't gevele van dwaze hoop verblind,

Verlangen d'ondergang van 't koninglyk bewint,

En wisfelden welgaarn', gebelgd om rangöntbeering,
 't Eénhoofdige gezag voor eene volksregeering.
 Dit is der muitren doel, dat noch hun brein verwacht:
 Wat toch verwacht men goeds van dier ondankbren hart?

ARTHEMON.

Hoe doet dees rede, ô vrind! myn ziel van gramfchap blaken!
 De raad, intusfchen, die voor 's ryks belang moet waken,
 Zal, door zyn wyze zorg, ontwerpen wederftaan,
 Die, by 's helds wederkomst, weldra in rook vergaan.
 Ikzelf.. Maar, kan het zyn! is Idas hier verfchenen!
 Die krygsman treed gewis hier vóór zyn' meester henen:
 Goôn! 'k zal myn' vader zien!

T W E E D E T O O N E E L.

ARTHEMON, THELESTOR, IDAS.

IDAS.

Ja, eedle heldenzoon!
 Idomenéus komt, en volgt my hier.

ARTHEMON.

ô Goôn!

Gy doet dan, op myn beê, hem keeren voor myne oogen!

IDAS.

De koning, door een' drom van oorlogsvolk omtogen,
 Is daadlyk aangeland, en zyn godvruchtig hart
 Dankt 's hemels oppermagt, wier gunst ons uit de fmart
 Verlost heeft, en 't gevaar der fchibbreuk deed ontkomen.
 Ons heir, op 't hoogst verheugd, kuschte als om ftryd de zoo-
 Die, na tien jaren tyds, zyne oogen zyn tot lust, (men,
 En

En viert het oogenblik der weêrkomst aan dees kust.

ARTHEMON.

Waarde Idas! myne ziel moet aller vreugd ontwaren!...
Ga heen, Thelestor! vlieg, doe 't volk byéén vergaëren,
Ter hulde aan zynen vorst, die, van den boord van 't graf,
Den zegen wederbrengt aan 't ryk dat hy begaf.
Het offer zy den goôn voor de outers opgedragen:
Dat dus het plegtig feest des schoonsten aller dagen
Een vaste waarborg zy van 't liefderyk verbond,
Dat aller hart den held zal heilgen in deez' stond!

THELESTOR.

Prins! dat het lot voortaan u minder leed bereide,
En u nooit weder van dien dierbren vader scheidet!

Hy vertrekt naar de zyde der stad.

D E R D E T O O N E E L.

IDOMENÉUS, ARTHEMON, IDAS, BEVEL-
HEBBERS en SOLDATEN.

*Men hoort een veldmuzyk; de soldaten, krygstrofeën
dragende, verschynen op het tooneel; Idomenéus, om-
ringd van legerhoofden, by welken Idas zich ver-
voegt, volgt hen, doch deinst van afschrik terug,
op het zien van Arthemon.*

ARTHEMON, gaande om zich in de armen van
Idomenéus te werpen.

Myn vader! in uw' arm....

IDOMENÉUS, hem te rug stootende.

Hou stand, rampzaalge zoon!

ARTHEMON, *van verbaasdheid getroffen.*

Hoe, vorst!...

IDOMENÉUS, *met een' uitroep.*

Uw donder treff', verplett' my, groote goôn!

ARTHEMON, *als voren.*

ô Hemel! wat onthaal heeft al myn hoop verdreven!

Een vader...

IDOMENÉUS.

Noem my 't niet!

ARTHEMON.

Die aanblik doet my beven!

Die toon vernietigt my!

IDOMENÉUS.

Ikzelf, door schrik vervoerd,

Nu de onverwachtste schok myn zinnen gantsch ontroert,

Kon ik me ontheffen van een aanzyn al te afgrysyk!

ARTHEMON.

Wat dringt u, ô myn vorst! tot eene taal zó ysyk?

Zou ik een voorwerp zyn waarvan gy gruwen moet?

IDOMENÉUS, *met smart.*

Myn zoon!

ARTHEMON.

Myn vader! ach!... dees heilige eernaam voed

Nóch in myn ziel de hoop dat gy natuur zult hooren:

ô! Laat uw hart geenszins hare eeuwige inspraak smooren!

Ontfang in uwen arm een' zoon dien gy bemint,

Die juigchen moge om 't heil dat hy u wedervind!

IDOMENÉUS, *hem altoos ontwykende.* (nen!...

Het is te veel! myn moed voelt zich door 't leed verwin-

Be-

Bepaalsters van ons lot, geduchte schikgodinnen!
 Ó! Kort met spoed den draad eens droeven levens af,
 Dat ik in naberouw zal slepen tot aan 't graf!

ARTHEMON.

't Moet alles wat ik hoor verwondring in my wekken.
 Welk een geheim mag 't zyn dat gy niet durft ontdekken?
 Verklaar my dat geheim....

IDOMENÉUS.

't Is gruwzaam!

ARTHEMON.

Is uw geest,
 Myn vader! in dit uur voor nieuwen ramp bevreesd?

IDOMENÉUS.

Uw vader is, ó smart! aan d'ergsten ramp ten prooije!

ARTHEMON.

Wie? gy! zou 't mooglyk zyn....?

IDOMENÉUS.

Helaas! noodlottig Troje!
 Ó Weêrkomst, al te wreed! gelofte, al te onbedacht! ...
 Dat my de zee bedolf in 's afgronds duistre nacht!

ARTHEMON.

Als u der goden gunst ons weder heeft beschoren...

IDOMENÉUS.

Hun weldaên zyn niet schaars bewyzen van hunn' tooren.

ARTHEMON.

Die goden gaven u aan myn verlangen weêr.

IDOMENÉUS.

Bestond ik liefst voor u, voor dezen staat, niet meer!

ARTHEMON.

Neen! ik begryp geenszins van zulk een taal de reden.
 Ach! vorst! beperk de smart waardoor ik word beftreden!
 Spreek!

IDOMENÉUS.

Laat me aan 't wee ten doel, hoe wreed en drukkend

ARTHEMON.

(Zwaar.

Ik zou myn' vader vliên!...

IDOMENÉUS.

Ontwyk uw' moordenaar!

ARTHEMON.

Geduchte goôn! gy zoud....?

IDOMENÉUS.

Het lot maakt my misdadig...

Ach! waar' 't voor my alléén in foltring ongenadig!

ARTHEMON, *door smart verflagen.*

Welnu, myn vorst! welnu! wyl ge u met kracht bedwingt,
 En my den dolk bedekt dien ge in myn' boezem dringt,
 Bespaar ik my een klagt die niets meer zou vermogen...
 'k Zie reeds van uit de stad het volk naar 't strand getogen,
 Opdat u, volgens pligt, zyn welkomgroet verëer':
 Zie daar, ô vorst! uw kroost; ik ben uw zoon niet meer!

V I E R D E T O O N E E L.

IDOMENÉUS, ARTHEMON, THELESTOR, IDAS,
DE OPPERPRIESTER, RAADSHEEREN, PRIESTERS,
INGEZETENEN, BEVELHEBBERS
en SOLDATEN.

*Onder het geluid van verscheiden speeltuigen, treed
de schare op het tooneel.*

EEN DER RAADSHEEREN.

V erwinnend ryksmonarch! door Kretes raad verkoren,
Moetik, deez'grootschen dag, 't besluit diens raads doen hoo-
Verlangend' dat myn stem, nu ons uw komst verheugt, (ren,
Hier strekken moog' ten tolk van zyne liefde en vreugd.
Hy stelt in uwe hand den teugel van 't vermogen,
Dat gy had toevertrouwd aan zyn volyvrig pogen:
Dank zy der goden gunst, gyzelf, gy zult voortaan
In rust den troon bekleên en hem méér vast doen staan.
Men zal u thans niet meer, aan vergelegen zoomen,
Ten prooije aan al 't gevaar van kryg en storm en stroomen,
Een leven wagen zien dat elk ter harte ging:
Word, minder vreeslyk held, méér heilryk sterveling.
Nochtans, wy moeten óók den oorlogsroem verëeren
Des veldheers, dien de zege in 't eind' doet wederkeeren,
Die Troje heeft verdelgd, die geen der vorsten week,
En, door zyn' heldenmoed, Achilles-zelv' geleek;
Met weltevreden oog zien wy die glorivanen,
Die wapnen, rood van 't bloed der trotsche Frygianen;
Maar toon, na 't kloekst bestaan, dat ge eedler eernaam mint,

En paar 's verwinnaars naam met dien van menschenvrind.
 Keer, daar niets meer den glans uws ryksstafs kan vergroo-
 Als vader in den schoot van dierbre huisgenooten. (Ten,
IDOMENÉUS, met eene gesmoorde stem.

Als vader!...

THELESTOR.

Ja, myn vorst! en uw doorluchte zoon
 Erkent de waarde eens naams, zó heilig en zó schoon:
 Hy, de eer van uwen stam, bragt stadig zich te binnen
 Een' vader dien hy derfde en teder bleef beminnen;
 Omdwalende aan dit strand, beweene uw gemis,
 Bad hy het godendom voor uw behoudenis.

IDOMENÉUS, in de grootste ontroering.

Myn zoon!... En zou myn mond, als ik natuur beleedig,
 Ooit durven...? Neen! veelëer zy myne ziel meinëedig!

THELESTOR.

Wat zegt gy, vorst! wat zorg kwelt u dit oogenblik?
 Wat toch verwekt in u dien onverwachten schrik?
 Hoe! beiden zie ik u met weenende oogen staren!
 Ô Hemel! welk een ramp mag deze ontroering baren?

ARTHEMON.

Thelestor! 't is genoeg: eerbiedig hier met my
 't Geheim dat 's konings hart dringt tot dees veinzery:
 'k Was hem, op 't eerst gezigt, tot afschrik en tot smarte,
 En hy verstoot my nóch van 't vaderlyke harte!

THELESTOR.

Wat hoor ik!...

IDOMENÉUS, door zyne droefheid vervoerd.

Ô Myn zoon! ik wedersta niet meer

Dien

Dien wreeden fryd...Ach! kom, kom in myne armen weêr!

ARTHEMON, *in de armen van zyn' vader.*

Verrukkelykste ftond, dien ik ooit heb gefleten!

IDOMENÉUS.

Myn strengheid jegens u...

ARTHEMON.

Zy voor altoos vergeten!

DE OPPERPRIESTER, *tegen Idomenéus, op een' gestrengen toon.*

Rampzalige monarch! moet dan myn stem, verwoed,

Eene yzing doen ontstaan in elks te vreên gemoed!

ô Dag van misdryf, bloed, en eindelooze smarte!...

'k Verkondig hem, ô vorst! aan uw weêrbarstig harte.

Alle de personaadjzen zyn van verbaasdheid getroffen.

IDOMENÉUS, *ter zyde.*

Zie daar myn vonnis!

ARTHEMON, *tegen den opperpriester.*

Hoe! zou dan der goden haat...?

DE OPPERPRIESTER.

De goden zyn gehoond; hun toorn' bedreigt den staat.

Tegen Idomenéus.

Dees nacht, tot eene hulde aan't weldoend alvermogen,

Bood ik, vóór 't hoog altaar des dondergods gebogen,

Den wierook dien ik hem voor u ten offer bragt,

En bad dien vader van al 't menschelyk geslacht:

„Sla op uw eiland, god! ontfermende oogen neder!

„Geduchte Jupiter! schenk ons den koning weder!”

Een vreesfelyk gedruisch doet me éénslags yzen, daar

De tempel hevig schud, en 't omgestort altaar

De

Destervende offervlam naauw' meer voor't oog laat blinken,
 En ik dees schrikbre taal my door de ziel hoor klinken:
 „Idomenéus keere, aan 't zeegeweld ontgaan,
 „De hemel word alleen door Minos bloed voldaan.”

ARTHEMON, *met een' uitroep.* (men,
 Alléén door Minos bloed!... Wel! mogt men 't schuldig noe-
 'kSproot uit dat heerlyk bloed, en durf me'er op beroemen:
 Men straff' me!

IDOMENÉUS.

ô Noodlot!

THELESTOR.

Hoe! wat misdaad baart dien druk?...

DE OPPERPRIESTER.

Een heiligfchendende eed vóórspelt ons ongeluk:
 De goón verklaarden my dat wreed geheim niet nader;
 My is niets méér bekend.

IDOMENÉUS, *ter zyde.*

Helaas! rampzalig vader!

ARTHEMON, *op een' vasten toon.*

Zo Minos in de hel de vierfchaar spannen moet,
 'k Eisch hem tot rechter, ja! hy kenne in my zyn bloed;
 'kZal voor diens rechters oog verschynen zonder beven:
 Nooit word een schuldloos hart door sidring aangedreven.

IDOMENÉUS.

Ach! druk niet langer my den dolk in 't ingewand!
 Ik kan uw kalm gelaat niet aanzien in deez' stand:
 Verlaat me, uit deerenis! uw aanschyn doet my sterven!

ARTHEMON.

Een hatelyk gezigt wil ik u straks doen derven:

Myn

Myn dood....

IDOMENÉUS.

Ontmenschte zoon! begeerde ik dan uw dood?

Heb ik myn gruwzaam lot voor uw gezigt ontbloot?

ARTHEMON.

Dit zwygen, vorst! dees angst, waardoor gy u voelt spooren,
Zegt my misfchien zo veel als gy my kunt doen hooren.

IDOMENÉUS.

Ga heen, myn zoon! vertrouw dat op een' andren tyd
Myn hart, aan d'indruk van het teêrst gevoel gewyd,
U zal ontdekken door wat smart het word bewogen.
Uw heil is 't waardst van all', ja 't heiligst in myne oogen....
Gy allen, wendt terfond u weder stadwaart heen:
Vertrekt, ik volg u.

Tegen Thelestor en Idas.

Gy, blyft hier met my byéén.

V Y F D E T O O N E E L.

IDOMENÉUS, THELESTOR, IDAS.

IDAS.

Cooren,

Myn ziel, op 't hoogst verbaasd door 't geen my komt ter
Dwingt myn bekleemde tong wat ze uiten wil te smoooren.
'k Vrees dóór te zien, ó vorst! in uwten tegenspoed.

THELESTOR.

Myn koning! ach! uw oog plengt nócheen' tranenvloed;
Herhaalde zuchten laat ge uit uwten boezem dringen.
Hoe fel ge u treffen voelt door d'arm der hemellingen,
Vertrouw ons vry 't geheim van uwe zorg en smart:
Ja, uw belangen, vorst! gaan ons op 't zeerst aan 't hart.

IDO-

IDOMENÉUS.

Geliefde vrinden! ach! niets keert des hemels slagen.
 Myne onbedachtzaamheid is de oorzaak myner plagen:
 'k Beloofde... Wreede goôn! waaröm niet, op dien stond,
 Vergund dat my Neptuin in 't woedend nat verslond?
 De dood waar' 't grootste heil dat gy my kost verwekken,
 En uw barbaarsche gunst moet my tengruwel strekken!

Tegen Thelestor.

Toen de asch van Ilium de schande had bedekt,
 Waarmeê, door Paris roof, de glori wierd bevekt
 Van Atreus magtig kroost en all' de Grieksche ryken;
 Verhaastte ik, daar niet meer onze oorlogsmoed kon blyken,
 Myn' blyden wedertogt naar dit gewenschte strand,
 Verlangend' weêr te zien myn dierbaar vaderland,
 Een volk, reeds veel te lang door zynen vorst begeben,
 Een' zoon, door my ontvlugt in 't prilste van zyn leven.
 Na tien jaar krygsgevaars, voerde Eolus met spoed
 Myn dappere oorlogsmagt weêr herwaart langs den vloed;
 De grootsche lauwerkroon, gehecht aan myn banieren,
 Al golvend' door den wind, vertoonde ons zegevieren.
 Des Idaas hooge kruin, die trotsch naar's hemels boog
 Uit Kretes zanden ryst, treft reeds van verre ons oog,
 En ik, wiens hart zich tot verrukking aan voelt spooren,
 Mag reeds den lieven naam van vaderland doen hooren:
 Straks word de vloot bedreigd door 't vreeslykst luchtge-
 De winden loeijen, by het buldrend zeegebruisch; Cruisch;
 De dag verdwynt; de nacht rooft ons geheel zyn' luister,
 Daar ze ons, vanéén verspreid, bedekt met aklig duister.
 Des blikfems helle glans strekt enkel ons tot licht;

De

De donder antwoord op den noodschreeuw, aangericht
 Dooreen verbysterd volk, dat, door den storm gescheiden,
 Verri' van 't Kretenzer strand de schepen ziet verspreiden.
 Ach! ik vóórspelde my noch wreeder ramp en wee:
 'k Verbeeldde my dat ik uit d' afgrond van de zee, (zen;
 Bestraald door 't vlammend zwerk, den naren dood zag ry-
 Myn ziel, hoe vol van moed, moest van dat schrikbeeld yzen:
 Die ziel, die nimmer dan door eerezucht wierd vervoerd,
 Gevoelde zich voor 't eerst door lassen schroom ontroerd.
 Daar wy vergeefs met kracht het stormgeweld weêrstreven,
 Zyn we allen aan 't gevaar der schipbreuk blootgegeven.
 Om, in dien hoogen nood, het wis verderf te ontgaan,
 Roep ik, in 't heimlyk, dus den grammen zeegod aan:
 „Beheerscher van den vloed! doe ons op Krete landen!
 „Voer heilryk ons te rug aan de ouderlyke stranden!
 „En de eerste sterveling, dien dáár myn oog ontmoet,
 „Zal u myn wederkomst vergelden met zyn bloed!”
 Naauw' is die zoengelofte uit mynen mond gekomen,
 Of daadlyk word door ons des hemels gunst vernomen:
 De lucht word kalm; de zee vertoont geen woede meer;
 De dageraad herryst en schenkt den moed ons weêr;
 Wy zien ten tweedemaal' het oord van ons verlangen;
 Wy landen eindlyk aan.... Dan, hoe wierd ik bevangen
 Van onverhoedschen schrik! wat yzing, groote goôn!
 Myn offer komt, helaas!.... en 't offer is myn zoon!

THELESTOR.

Wreed lot!... Hoe! Arthemon!...

IDAS.

Ach, vorst!...

IDO-

IDOMENÉUS.

Gy kunt bezeffen

Wat wanhoop myne ziel, op zyn gezigt, moest treffen.
 Al 't gruwzaamst wat de hel den sierfling duchten doet,
 Het drong zich all' op ééns in myn geschokt gemoed.
 Indien de hemelmagt, in gramschap onverbeden,
 My 't duister schimmenryk had levend' doen betreden,
 Gewis had minder schrik 't ontroerde bloed gestremd.
 Elk aanblik van myn' zoon maakt my de ziel beklemd,
 Is scherper dolk dan die, waarmeê, ten zoen der goden,
 Een' vaders eigen hand dien dierbren zoon moet dooden!

THELESTOR.

Hoe zeer beklaag ik, vorst! dat die noodlottige eed
 U't offer maakt eens ramps, onvergelyklyk wreed! (ken,
 Hoe! de edele Arthemon, wiens trouw zó schoon mogt by-
 Die tedre zoon, helaas! voor 's vaders arm bezwyken!

IDOMENÉUS.

Neen, nooit, Thelestor! . . . neen, veelëer dryft deze hand
 Myzelve, voor 't hoog altaar, het staal in 't ingewand;
 Eer zal dees kust, verwoest door inlandsche oorelogen,
 't Puin myns verguisden troons vertoonen aan elks oogen!
 Wie? ik, een' eed voldoen die uit verbystring sproot?
 Geen mensch weet dit geheim, dat ik in 't hart besloot:
 Myn vrinden! u alléén vertrouw ik zulks bydezen.
 *k Verdedig mynen zoon, hoezeer hy zy verwezen.
 Zo 't grimmig godendom zyn' wraaklust wil voldoen,
 Het treffe alléén myn hoofd: dat ik zyn' toorn' verzoen'!

THELESTOR.

Ons heeft de godspraak van zyn strengheid blyk gegeven:

Gy

Gy hoorde 't zélf, ô vorst!

IDOMENÉUS.

Die stem, die ons doet beven,
Maakt dat ik nóch de hoop van fier te sneuven voed:
Myn bloed moet stróomen, ja: het is held Minos bloed.

IDAS.

Gy sneven! gy, myn vorst! wanneer de vreugdbetooning
Van't juigchend Krete blykt om't weêrzien van zyn'koning!
Als 't volk het all' verwacht van uw hoogst wys bestaan!

IDOMENÉUS.

Ik zou een affchrik zyn voor mynen onderdaan,
Zo ik de wetten der natuur zó snood dorst hoonen.
'kWil, liever dan ontmenscht, my stout meinéedig toonen.
Men sterve!

IDAS.

Is 't my vergund, dat ik hier voor uw oog,
Op dezen droeven stond, myn denkbeeld uiten moog'?

IDOMENÉUS.

Spreek vry.

IDAS.

'Er zal misfehien één middel ons gelukken
Om zoon en vader beide aan 's hemels wraak te ontrukken;
'Er is misfehien een bloed, ons minder van waardy,
Door 't welk des zeegods toorne in 't eind' bevredigd zy.

Tegen Thelestor.

Leeft Azéide noch?

THELESTOR.

Ja, Idas! ze is in leven:

Haar schoon, haar deugd... Maar, wat zult gy te kennen ge-
ven?

C

IDAS.

IDAS, *tegen den koning.*

Met smart word hier door my het voorwerp u genoemd,
Dat door des noodlots wil tot sterven schynt gedoemd;
Maar, zo vorst Minos bloed den hemel kan behagen,
Worde Azéides bloed ten zoen hem opgedragen.

IDOMENÉUS, *op een' gestrengen toon.*

Hoe, Idas!

THELESTOR.

Wreedäart! ach! word aan uw woest geweld
Een weerelooze kunne onmenschyk blootgesteld!
De heilige onschuldzely' zoud gy in 't bloed doen smooren!

IDOMENÉUS.

Ik voel van schrik en wee myn lydend hart doorbooren.
Hoe! ik de billykheid zó snood met voeten treên,
Ja onrechtvaardig zyn en hoogst barbaarsch metéen!
Een jonge vorstentelg, zo minlyk als verheven,
Zou door het moordstaal eens verwoeden konings sneven!
Nooit!.... En wat lot my ook de hemel waardig kenn',
'k Zal niet min' billyk zyn dan ik rampzalig ben.

IDAS.

Nochtans, natuur weêrspreekt een gruwzame offerhande,
En ge eert haar rechten, vorst!....

THELESTOR.

Vergaan wy zonder schande!
'k Weet dat een oorlogsmán, in 't krygsrumoer vergrysd,
Op 't zien des ongeluks zyn deernis schaars bewyst,
En, zo hy door het zwaard belangen moet beslechten,
Het recht des sterksten houd voor 't eerst van alle rechten.
Ik, vreedzaam onderzaat, wiens taal voor reden pleit,

Ik

Ik spreek in naam der wet, in naam der menschlykheid.
 Uw yver voor den vorst word hoog door my geprezen;
 Maar yver zonder maat kan ook gevaarlyk wezen.
 Wel! geven wy de stem der waarheid slechts gehoor,
 En stellen we, onbescroomd, haar aan de vorsten voor.

Tegen Idomenéus.

't Rechtvaardig godendom dorst ge in zyn recht verzaken,
 En uwe ziel, ó vorst! dorst zich misdadig maken:
 Gyzelf hebt dit erkend; een schuldloos onderdaan,
 Door u ten val gedoemd, moest door uw vuist vergaan.
 Heeft ooit een koning't recht, kan't ooit zyn magt gehengen,
 Dat hy, naar willekeur, onschuldig bloed moog' plengen?
 Die doemenswaarde magt past aan een' dvinglands dolk.
 Een deugdzaam koning vind zyn kindren in zyn volk;
 Zy zyn hem all' gelyk; hy mint hen all' te gader;
 En 't is zyn grootste vreugd, zo elk hem acht als vader.
 't Is de eerbied, niet de vrees, die zulke een' koning vleit:
 Al 't volk is zyne wacht: hy treed in veiligheid;
 Het zwaard is, in zyn hand, alleen de schrik der snooden,
 En zyn verheven ziel is 't evenbeeld der goden:
 Dit zyn gevoelens, vorst! die ge in uw' boezem voed.
 U straft de hemel voor den angst van 't zwak gemoed,
 Dien gy, door uw gelofte, onwaardig dorst ontdekken:
 Hy wil dat die gelofte uzelv' tot ramp zal strekken.
 Gewis verschoont ge een taal, zó vry u toegericht:
 Vorst! zy heeft u behaagd in blyder tydgewricht.
 Ó! Wilde 't godendom dat ik, aan 't perk myns levens,
 Myn bloed gaav' tot behoud van u en Krete tevens!
 Maar 'k wensch dit vruchteloos: een ander.... Ach! wat
 finart!... C 2 Ik

Ik spaar een nieuw gevoel aan uw gefolterd hart.
 Nochtans, zo u de goôn bedreigen met elenden,
 Is de ongenaê van 't lot dan niet meer af te wenden?
 Hebt ge álle recht op hunne ontferming dan verbeurd?
 Is tusfchen hen en u dan elke band verfcheurd?
 In 't eind', wat kan by hen ons nóch ten voordeel' fpreken?
 Een ongeveinsd berouw, een waar deemoedig fmeeken;
 En, méér dan offerbloed, firekt zulk een onderpand
 Des menschdoms vaden tot een waardige offerhand'.
 Tree heden voor 't altaar, door 't gantsche volk omtogen,
 Leg dáár de trotschheid af van 't koningklyk vermogen,
 En, eerende in het stof der goden heerschappy,
 ô Vorst! roep vorsten aan die grooter zyn dan gy:
 Wellicht word, op die wyz', des hemels toorn' verdreven,
 Herroept hy 't vonnis noch welks strengheid u doet beven,
 Spaart hy 't beloofde bloed van uw' verwezen zoon,
 En gunt uw heldendaên haar wélverdiende loon.

I D O M E N É U S.

Deugdlievend gryzáart, die uw wysheid my doet eeren!
 Hoe fterk kunt gy myn hart door kracht van taal verheeren!
 Het zwicht geheel voor u. Ga, en vergaêr, myn vriend!
 Voor onze altaren 't volk, dat my verbeid, my mint,
 En 't onheil niet vermoed, dat hen myn komst zal baren.
 'k Zal 's hemels strengten haat al fmeekend' doen bedaren,
 Of, wykt zyn gramfchap niet, zy velle alléén my neêr!

Z E S D E T O O N E E L.

DE VORIGEN, EEN BEVELHEBBER.

I D O M E N É U S.

W at wilt ge?

DE BEVELHEBBER.

ô Vorst! verschyn, en geef de rust ons weêr.

Gortina hoort, ontroerd, een noodkreet aangeheven:
 Men wil, dat 's hemels toorn' dit eiland zal doen beven,
 En dat uw wederkomst, bestendig afgebeên,
 Voor ons het teeken is der grootste tegenheên.
 Een hoogstvermeete drom van miltzieke eedgenooten,
 Die, door hun sloute taal, der burgren angst vergrootten,
 Ontveinsde ons niet het doel waarnaar hy eerloos tracht,
 U straks te ontzetten van den rang van uw geslacht,
 En, valsch verzekrend' dat de goôn hier vonnis vellen,
 Uw' zoon, in uwe plaats, op Kretes troon te stellen.

IDOMENÉUS.

Goôn!... Wat deed Arthemon?

DE BEVELHEBBER.

Die zoon, hoogst uwer waard',
 Heeft aan 't oproerig volk zyn grimmigheid verklaard;
 Hy deed, slechts door één'wenk, die snoode muiters wyken,
 En stelde hén gerust wier hart hun vrees deed blyken:
 „Myn vrienden!” sprak hy nu, „dees dag baart zegening:
 „Held Minos kleinzoon is der goden gunsteling;
 „Hy keert, en 'skonings zorg in 't wyze staatsregeeren
 „Zal 't heil des vaderlands bestendig doen vermeêren.
 „Dat uwe liefde om 't zeerst den eedlen vorst bekroon',
 „En dat geheel zyn volk hem duurzaam trouw betoon'!”
 Zyn tranen vloeiden zagt, by 't uiten dezer reden'.

IDOMENÉUS.

Myn zoon!... Elk oogenblik baart nieuwe angstvalligheid:
 Zie daar den droeven prys, myn heldendaên verleend!

De menschen en de goën zyn tegen my veréënd!
Trotsche onderzaten! hoe! deed ik deez' rykstroon pralen,
Opdat gy schandlyk my zoud van dien troon doen dalen!

THELESTOR.

Ik heelde vruchtloos, vorst! u die vermetelheid
Van een oproerig rot, alreede uitéén verspreid:
Weerspannigen, sints lang hunn' konings afzyn moede,
Verklaarden stout wat wensch hun eerloos harte voedde,
Vol van de dwaze hoop dat, voerend' hem ten troon,
Dit ryk het hoogst geluk zou winnen door uw' zoon,
Of dat de staat, hervormd in wyze van regeering,
Noch schooner bloeijen zou door zulk eene ommekeering.

IDOMENÉUS.

Neen, myn gerechte toorn' laat zich niet meer gebiën.
Verraders! op myn' wenk zal ik u beven zien!
'k Gevoel, daar ik te lang my liet door angst bestryden,
Dat myne ontroerde ziel versterkt word tegen 't lyden;
Ik vind myzelven weër. Viel Troje door myn zwaard,
De glori van myn' naam word nóch door my bewaard.
'k Heb niet den moed geschraagd van twintig opperheeren,
'k Heb koning Priams troon niet doen in stof verkeeren,
Om, nutteloos omstraald van luisterryken schyn,
Slechts een ontroond monarch voor 'swaerelds oog te zyn:
Eer stierf ik duizendwerf! Ach! tot dien ramp verwezen,
Zou 't aanzyn in myn oog slechts walglyk zyn nadezen.
Komt, gaan we, en, doet my 't lot bezwyken in deez' nood,
'k Zal groot in 't leven zyn, en grooter in de dood!

Einde des eersten bedryfs.

T W E E-

T W E E D E B E D R Y F.

Het tooneel verbeeld eene zaal van het koninglyk paleis.

E E R S T E T O O N E E L.

IDOMENÉUS, *zittende en uit eene mymering komende.*

(gen,
 'k **Z**ag dan dat miltziekrot, welks moedwil my durft ter-
 Bevreesd voor myn gezigt, zich in der yl verbergen;
 En 't volk, dat my zyn trouw verkondigde overal,
 Vierde op den toon der vreugd myn weêrkomst in deez' wal.
 Het wist de zielsmart niet van zyn' bedrukten koning;
 En, midlerwyl fortuin, zó valsch in gunstvertooning,
 Naar uiterlyken schyn myn' hoogsten wensch voldeed,
 Ging ik gebukt door 't wigt van myn verplettend leed.
 Ô Helden, die, geveld by onze heirbanieren,
 Om groote daên bekroond met eeuwige eerlauwrieren,
 Bewonderd en geroemd door 's vyands heldenstoet,
 Het Frygiaansche strand gevefd hebt met uw bloed!
 Uw heilryk lot alléén moet ik met recht benyden:
 'k Zou in myn vaderland dees felle smart niet lyden....

Opryzende.

Goôn, méér geducht en wreed dan 's Trojers razerny!
 Goôn, die niet langer waakt voor deze heerschappy!
 Gy hebt myne offerhand' verworpen voor de altaren:
 'k Vraag u slechts ééne gunst, dat gy myn' zoon wilt sparen,
 En dat uw arm, ten pryz' van zyn behoudenis,
 Een' koning nedervell' die u tot affchrik is!

I D O M E N É U S , T H E L E S T O R .

I D O M E N É U S .

W elnu! gy hebt gezien hoe 's hemels alvermogen
 Zyn blakend gramfchapsvuur deed fchittren in onze oogen,
 Hoe ieder tempel 't volk, in zynen muur omvat,
 Door onverwachten fchok byna verpletterd had:
 't Vlood alles van 't altaar, 't beefde alles voor de roede
 Een gods, dien de offerdienst ontfak in feller woede.
 Dees dag, zó vol elend', vóórfpelt myn' laafden dag,
 En duid me een vonnis aan waartegen niets vermag.

T H E L E S T O R .

Ja, 'k heb gebeeft, myn vorst! om dien verwoeden tooren,
 Wiens ftem met grooter kracht zich tegen u laat hooren;
 Noch fmeeken, noch gewezen, vermurwde 't godendom:
 't Ontgloeijend blikfemvuur bedreigt uw' troon alóm.
 Het onweêr nadert reeds; de muitgezinde fcharen
 Vertoonen 't woest gewoel der opgefioven baren.
 Men is ontroerd, verbaasd, en draaft aan allen kant;
 Gortina raakt ten prooije aan 's oproers fellen brand;
 'k Vóórzie dat Krete eerlang, in zyne honderd fteden
 Ten doel aan burgertwift, aan all' diens yslykheden,
 Op 't fchandlykst pogen zal zich van een' vorst te ontfiaan,
 Dien 't met der goden haat rechtvaardig waant belaên.
 De zucht tot nieuwigheên, valfche yver, zelfbelangen,
 't Zal alles tegen u den kampftryd aan doen vangen,
 't Hervormen van den ftaat doen wenfchen aan elkéen',
 En pronken met den naam van 't heil van 't algemeen:

Zó

Zó handelt meest het volk, in neiging onbestendig.

IDOMÉNÉUS.

'k Ben ongelukkig vorst... en vader méér elendig!...
Spreek my van mynen zoon, met schrik door my genoemd,
Sints hem myn gruwzame eed tot sterven heeft gedoemd.

THELESTOR.

Altyd uw liefde waard', door eedlen moed gedreven,
Blyft Arthemon de drift eens woesten volks weêrstreven;
Het staal blinkt in zyn vuist; bezorgd omtrent uw lot,
Gedraagt hy zich als held, spreekt hy als halve god;
Uw wacht omringt den prins: dees muur van oorlogslieden
Blyft, vóór de poort van 't hof, den muitren weêrstand bie-
De minste krygsknecht zelfs wyd u zyn bloed, en zal (den.
Met vreugd voor u vergaan, uw zoon het eerst van all'.

IDOMÉNÉUS.

Hoe méér zyne eedle deugd uitschittert voor myne oogen,
Hoe méér ik myne ziel door smart voel neêrgebogen.
Kan ik gevoelloos zyn voor zyn oprecht gemoed,
Daar ik hem nóch verzwyg wat onheil op hem woed?
Kan ik dus langer, vrind! zyn goed vertrouwen loonen?
Moet hy om myn gedrag zich niet verwonderd toonen?
Die zoon, die, wyl zyn oog noch 't graf niet word gewaar,
Zyn' vader teêr omärmt, omärmt zyn' moordenaar;
Hy opent my zyn ziel, en ik sluit hem de myne;
Hy staat myn leven vóór, en ik veroordeel 't zyne!...
Ik, valsch zyn in gedrag, iets verr' beneden my?
Neen! myne fierheid walgt van alle veinzery.
'k Meld alles aan den prins: hy kenn' zyn' vaders smarte:
'k Verberg niet meer 't ontwerp, gekoesterd in myn harte;

't Is tyd dat ik hem spreek'.

THELESTOR.

Hoe, vorst! zyt gy in staat
 Uw' zoon te doen verstaan, dat 's hemels felle haat
 Is dorstend' naar zyn bloed, dat hy voor u wil plengen?
 Zult gy met eigen hand hem onder 't slagtnes brengen?
 Hy zal, als ge uw geheim hem eenmaal doet verstaan,
 Met zyn grootmoedig hart alléén te rade gaan,
 En 't leven, u zó waard', opoffren voor de altaren,
 Om u en 't vaderland te redden uit gevaren.
 Of zou het priesterdom, uit eerbied voor zyn' rang,
 Schroomvallig zyn te staan naar 's prinsen ondergang?
 Het durft, (ik voel myn ziel slechts op het denkbeeld yzen,)
 Het durft reeds Azéide als offerhand' verwyzen:
 Door yver onbedacht, door zelfbelang verwoed,
 Vermeent het dat haar dood den goôn behagen moet;
 Het waant der vorsten telg, hoe hoog om deugd geprezen,
 Uit Minos bloed geteeld, daarom strafwaard' te wezen.
 Wilt gy, myn koning! dan uw' zoon, uw dierbaarst pand,
 Zichzelven levren zien in uwer haatren hand?

IDOMENÉUS.

Neen, wyze gryzäart! neen: myn zorg voor zyne dagen,
 Myn liefde, zal geenszins de jeugd en onschuld wagen
 Van 't heiligst voorwerp, van myn' dierbren Arthemon,
 Den steun des hoogen roems dien myn geslachtsnaam won.
 Dat hy myn' staf en kroon bezitten moge in vrede;
 Dat ik als offer vall', dat hy den troon bekleede;
 Maar dat hy, dezen dag, nu hem 't gevaar verbeid,
 Aan eene uitheemsche kust zich stelle in veiligheid;

Dat

Dat hy myn' arm ontvlugt', dat hy dit strand begeve,
Opdat in 't eind' de kalmte in myn gemoed herleve.
Ga, lei hem voor myn oog, zeg dat ik hem verwacht;
Schets hem een' vader af, tot wanhoop schier gebragt....
Maar, 'k zie hem herwaart treên.

THELESTOR.

Vorst! ik ontwyk uwe oogen:
Uw zielsmart om zyn lot maakt my te sterk bewogen.

D E R D E T O O N E E L.

IDOMENÉUS, ARTHEMON.

IDOMENÉUS, *ter zyde.*

'k **O**ntroer op zyn gezigt..... Kom nader, waarde zoon!
Is thans dier muitren stoet gedwee voor myn geboôn?
Ontzien ze in 't eind' de wet en mynen toorn' te gader?
Heeft hen uw arm verstrooid?

ARTHEMON.

ô Myn doorluchte vader!
Het is uw achtbre naam die hen verbysterd heeft:
Zy vloden, en hun ziel heeft op dien naam gebeefd;
Doch al ons kloek bestaan zal 't wanbedryf niet keeren.
Dees stad, die zich, dit uur, door muitzucht laat verheeren,
Vertoont ons de ebbe en vloed van een verbolgen zee,
Die, rollende op het strand, den schrik zend langs de reê.

IDOMENÉUS.

Wel! zoek dan, eer die zee ons strand zal overstroomen,
Een haven waar ge in tyds de schipbreuk moogt ontkomen;
Verlaat ons.

ARTHEMON.

Ik, myn vorst? dat ik uw oog ontvlie'?
 Hoe! vræest gy dat men my den goôn ten offer biê'?
 Zo ik tot heil des fraats moet sneven by de altaren....

IDOMENÉUS.

Ik heb myn reednen, prins! en zal u die verklaren.

Gy weet dat Griekenland, om Spartes hoon door 't zwaard
 Te wreken, oorlogslieën en vorsten zag vergaêrd;
 Dat dit ontzaglyk heir slechts ééne stem deed hooren,
 En Atreus dappren zoon tot veldheer had verkoren,
 Vorst Agamemnon, die, om menig groot belang,
 Te recht beschonken wierd met dien verheven rang:
 Hoezeer hy aanspraak had op myne dienstbetooning,
 Hoezeer ik buigen moest voor d'alwil van dien koning;
 Ik, de eerste altyd na hem, in raad en krygsbestier,
 Trad aan zyn zy' gekroond met de eigenste eerlouwrier;
 Verr' dat hy afgunst voedde om myn verkregen achtig,
 Verëerde de eedle held my boven myn verwachting.

Wy zagen Troje in 'teind' vernield door vuur en kling;
 En, eer onze oorlogsmagt den Simoïs ontging,
 Besloten we, om ten borg van ons verbond te strekken,
 Dat met zyn telg myn zoon een' echtknoop zou voltrekken:
 De schoone Elektra, 't pand van zyne huwlyksmin,
 Bewonderd om haar deugd by al zyn hofgezin,
 Zy, vruchtloos aangezocht door Griekens opperheeren,
 Zal door haar'grootfchen glans uw'scepterglans vermcêren;
 En die doorluchte trouw, waartoe myn hart besloot,
 Maakt u eerlang, myn zoon! den blydften echtgenoot.

ARTHEMON, *ter zyde.*

Goôn!

IDOMENÉUS.

Ga dan mynen wensch in Argos wal bekroonen:
 Laat aan dat achtbaar hof zich Kretes erfprins toonen,
 Opdat hy 's vorsten telg zich kiez' ter gemalin.
 Ontzie het hoog gemoed van Argos koningin:
 Is Klitemnestra trotsch, ze is gade en moeder tevens;
 En, wyl Elektraas jeugd ten lust verstrekt haars levens,
 Zal ze ook u achten, ú, wiens zuivre liefdegloed
 Haar minnelyke telg gelukkig worden doet.

ARTHEMON, *ter zyde.*

Waarde Azéide!

IDOMENÉUS.

Hoe! doet u een antwoord vreezen?

ARTHEMON, *zich bedwingende.*

Zo myn verwondering u hoonend schynt te wezen,
 Ó Vorst! ik zeg u vry, ze is geen belediging,
 En ik dien niet gelaakt om die verwondering.
 Welhoe! op dezen dag, nu 's hemels felle tooren
 Mischien het vaderland, uzelv', heeft ramp beschoren,
 Nu 't bloed hier stroomen zal ten zoen van zynen haat,
 Begeert gy dat uw zoon dit zuchtend oord verlaat',
 Dat hy in Argos wal een echtfeest aan ga vangen,
 En 't all' weêrgalmen doe van blyde huwlykszangen,
 Terwyl Gortinaas muur, waaröp de noodstorm woed,
 Door aklig weegeluid de harten fiddren doet!
 Ó Neen! ik kan niet gaan; ik moet u wederstreven
 In uwe tedre zorg voor 't welzyn van myn leven.

IDO.

IDOMENÉUS.

'k Verzecker uw geluk.

ARTHEMON.

't Uwe is op 't hoogst my waard'.

IDOMENÉUS.

Verëert gy dus den wil dien ik u heb verklaard?

ARTHEMON.

Uit zucht voor uw behoud moet ik me 'ervan verschoonen:
Laat zich de ondankbre zoon trouwhartig burger toonen.*IDOMENÉUS, op een' gestrengen toon.*Vertrek terstond, ô prins! eerbiedig 's vorsten magt;
Beton uw liefde my, maar neem myn wet in acht,
En vorm een echtverbond dat ik noodzaaklyk reken.
Vorst Agamemnons telg doe u geen weêrzin kweken:
Die echt is van belang voor 't welzyn myner kroon,
En hy verheft te méér den glans van Kretes troon.*ARTHEMON, ter zyde.*

Kan ik nóch veinzen? Neen! ik moet het all' verklaren.

*Tegen den koning.*Ik mag om geen belang u vliên in dees gevaren,
Myn vorst! maar, nu het all' dient ongeveinsd gezegd,
Daar is 'er méér dan één dat me aan deze oorden hecht.*Hy werpt zich aan zyne voeten.*Ja, toen ge afwezig waart, liet ik myn jonge zinnen
Door eene ontembre liefde ontgloeijen en verwinnen;
Ik heb vergeefs gepoogd haar magt te wederstaan,
En, hoe myn pligt ook sprak, haar stem drong sterker aan.
Nochtans, welverr' dat my een lage drift gebiede,
Het voorwerp myner liefde is de edele Azéide....

IDOMENÉUS.

Wat hoor ik! .... Richt u op. 'k Heb zeker niet bevroed
 Dat, toen ik elk verbaasde om mynen oorlogsmoed,
 Toen ik aan 't grootst gevaar myn leven gaf ten prooije,
 De onwaarde zoon van hem, die zegevierde op Troje,
 Zyn' tyd in 't vreedzaam hof met laffe zuchten sleet,
 En, zonder schaamte, als slaaf, de liefde hulde deed!
 Neen! 't is niet op die wyz' dat Peleus zoon voordezen,
 Dat jonge Achilles, fier, getracht heeft groot te wezen,
 Hy, die, gevormd ter deugd door Likomedes raad,
 Déidamia vlood, ten val van Trojes staat:
 Schoon hy 'er moest vergaan, niets deed zyn ziel ontroeren;
 Hy liet zich méér door roem dan tedre drift vervoeren,
 En zyn verheven aart, betoond voor myn gezigt,
 Koos vóór de liefde altyd de glori en den pligt.

ARTHEMON.

Ach, vorst! uw streng verwyf is in myn oog rechtvaardig:
 Ja, 'k ben tot heden toe uw' grooten naam onwaardig;
 Duld dat ik dien verëer' door een roemruchte dood;
 Maar siel me aan't ongeluk diens droeven echts niet bloot.
 Gy ziet my hoogst beschaamd dat ik u durf weêrstreven.
 Geloof me, ik zoude uw' wensch voldoening willen geven;
 Dan, hoe toch vleije ik ooit, om uw geschonken woord,
 Elektra met een hart dat my niet meer behoort?
 Zou ik die ryksprinses misleiden door myn rede?

IDOMENÉUS, *ter zyde.*

Goôn! met wat fellen schicht doorgriest my hier die wree-
Tegen Arthemon. (de!
 Prins! voor de laatste maal, vertrek naar Argos kust:
 Dat

Dat ras vertrek alléén verzekert myne rust,
 Myne eer: bewyzend' hem dat we onzen pligt betrachten,
 Doe Agamemnons hart Idomenéus achten.
 Wilt gy dat die monarch gewapend op ons woed'?
 De Atriden zyn zo fier als belgziek van gemoed:
 Zo ik hen hoonen dorst, zou me al hun magt bestormen,
 En van 't beroemde Krete een ander Troje vormen:
 Vóórkom hun gramschap dan, vóórkom 's lands ondergang.
 Ons onderling verbond is enkel staatsbelang;
 En, zo ik u vryüt de waarheid moet ontdekkén,
 De staatkunde eischt geen liefde omtrent zulk echtvoltrek-
 Wat tedre drift ook spreek', de pligt gebiede alléén, (ken:
 En vorsten kunnen niet verliefd zyn als 't gemeen.

ARTHEMON.

Myn vader! Azéide....

IDOMENÉUS.

Is niet genoeg verheven,
 Om myn gewigtig doel verëischten klem te geven:
 Doorluchter voorwerp, méér om groot vermogen waard',
 Vorm' met myn' zoon den band die hen voor eeuwig paart.

ARTHEMON.

De jeugdige Azéide, aanminnig, deugdzaam tevens,
 Waar' zeker my tot heil, ik waar' tot heil haars levens.
 Zy sproot uit heerlyk bloed, zy is uw bloed, ô vorst!

IDOMENÉUS, *zich niet langer bedwingende.*

Stoot dan, ondankbre zoon! den moorddolk in myn borst!
 Uw grafkuil opent zich: 'k wilde u myn hulp verlenen;
 Maar gy bedriegt myn zorg, en ylt ten afgrond henen.

ARTHEMON, *met verwondering.*

Myn vader! welk een taal! Heb ik u wél verstaan?
Gy ziet me, om dat geheim, op 't hevigst aangedaan.

IDOMENÉUS.

Helaas! zo gy niet vlugt, zal niets uw leven hoeden.

ARTHEMON.

Kan 't wezen?...

IDOMENÉUS.

Ja, uw bloed volëind' alléén het woeden
Dier al te wreede goôn, tot ons verderf bereid.

ARTHEMON.

Hebt gy geen toevlugt meer in hun barmhartigheid?

IDOMENÉUS.

Het vonnis is geveld.

ARTHEMON.

Wat heb ik dan misdreven?

IDOMENÉUS.

Ik ben 't, die heb misdaan, ik ben 't, die u doe sneven!

ARTHEMON.

Wie? gy!

IDOMENÉUS.

Ik zeg het u.

ARTHEMON.

Hoe! is myn ramp zó groot?...

IDOMENÉUS, *met afgryzing.*

Ikzelf, myn zoon! ikzelf heb u gedoemd ter dood!

ARTHEMON, *door verbazing overweldigd.*

Gerechte goôn!

IDOMENÉUS.

Uw bloed verbeurde ik ongenadig.

'kGaf onbedacht myn woord: dit maakt een'vorst misdadig.

ARTHEMON.

Wat onnatuurlyke eed sriet me in dien afgrond neêr?
 Waart gy voor Arthemon geen teder vader meêr?

IDOMENÉUS.

(zen,
 Ge ontscheurt my't hart!....'Er kon nooit tedrer vader we-
 En slechts om uwentwill' deed my de gramfchap vreezen
 Van d'opperheer der zee, toen ik, in deze nacht,
 Op d'oever van 't verderf my éénsflags vond gebragt:
 Ik smeekte dan dien god ons, van gevaar ontheven,
 Te voeren aan den wal, en ik beloofde 't leven
 Van d'eersten sterveling dien ik ontmoeten zou:
 Gy kwaamt... Wat oogenblik van sidring, angst en rouw!...
 Bezef of uw onthaal myn zinnen kon bekoren;
 Bezef wat gruwzaam wee ons't noodlot heeft befchoren.

ARTHEMON.

Die wreede bloedgelofte is vol van yslykheid.
 Het toeval baarde uw'ramp, en heeft uw hoop misleid.
 Myn vader! wees gerust... Wat leed my moog' gebeuren,
 Verr' dat ik u beticht', moet ik uw lot betreuren.

IDOMENÉUS, *door smart vervoerd,*

Doem my veelêr, ga heen, ontvlugt uw' moorders hand!
 'k Dryf u, ten loon dier liefde, een' dolk in 't ingewand!
 Dit ongelukkig hart, verpletterd voor uwe oogen,
 Lyd minder door uw' haat dan door uw mededoogen.
 Verrtek, myn waarde zoon! ontruk u aan deez' nood,
 En kies het echtaltaar vóór 't outer van den dood.

ARTHEMON.

Kan, als Neptuin my dreigt, een laffe vlugt my baten?

Kan

Kan ik u, door die vlugt, ten prooije aan d'onspoed laten?
Na uw bekenenis, bedaard door my gehoord,
Gebien my de eer en plicht te blyven in dit oord.

IDOMENÉUS.

'k Moet u als offer dan zien slagten onrechtvaardig?
ô Hemel!

ARTHEMON.

'k Sterf uw zoon, Idomenéus waardig.

IDOMENÉUS.

Beklaagt ge, ô wreedäart! zó den rampspoed die my kwelt?

ARTHEMON.

't Waar' my méér vreugd geweest dat ik in 't gloriveld
Myn bloed vergoten had om 't vaderland te wreken....

Wel! 't moog', myn bloed ten pryz', zyn rampen zien gewe-
Dat ik het eindlyk rust en zegen wederfchenk', (ken;
En Krete voor altoos zyn' held met lof gedenk'.

IDOMENÉUS, in hevige gemoedsbeweging.

Neen! ik kan langer niet zyn moordend oog verdragen!
Myn ziel is door 't gewigt der wroeging neêrgeflagen.
Daar 't noodlot my vervolgt, zich op myn hoofd verzwaart,
Wat vader was, ô goôn! ooit méér beklagenswaard'?

Hy vertrekt.

V I E R D E T O O N E E L.

ARTHEMON.

'k Zie dat hy my ontvlugt.... ô Eerbiedwaarde vader!
Offchoon myn lot my treff', het uwe trest my nader:
Gy lyd veel méér dan ik: eene eindelooze smart
Verspreid haar moordend gif in 't vaderlyke hart.

Zó word dan 's levens heil door roem en eer verkregen!
 Strekt hun benyde rang den vorsten tot een' zegen?
 Vaak zyn zy deerniswaard' om 't voeren van een' staf,
 Wiens schitterende last hen afmat tot aan 't graf.
 De held, die Trojes val zich strekken ziet tot luister,
 Sleet, als doorluchte slaaf, een smadelyke kluister:
 De zwaarte van zyn' rang verplet hem onder 't juk;
 Zyn schedel is gekroond, maar buigt voor 't ongeluk;
 Gezeten op den troon, zucht hy ten allen stonde,
 En 't vorstlyk purperkleed bedekt vergeefs zyn wonde.
 Wel! doen wy zyn gelofte op fiere wyz' gestand:
 Verkonden wy het volk die vreeslyke offerhand';
 Men sterv'!... Geduchte goôn! mogt myn beklaaglyk sneven
 Een' troostlooz' vader doen in uw bescherming leven!
 En mogt, wanneer myn bloed zal stroomen door myn'dolk,
 Myn val gelukkig zyn voor dit rampzalig volk!...
 Ik, zou ik Azéide in Argos muur vergeten!
 By Agamemnons telg met recht meinëedig heeten!...
 Neen, dierbare Azéide! ik zal u niet verraën:
 Natuur, zowel als liefde, eischt dat ik moet vergaan.
 Zy komt.

V F F D E T O O N E E L.

AZÉIDE, ARTHEMON, CEFIZE.

AZÉIDE.

Vond ge eindlyk, prins! uw' vaders hart bewogen?
 Heeft hy u aangezien met min' ongunstige oogen?
 Heeft hy door teër onthaal u 't stug onthaal verzoet,

En

't Vermogen krenken van een' vader en een' koning!
 Zou dan, om mynentwill', diens gramschap zyn gefard!...
 Helaas! vertrek veeléer. Ja, dat Elektraas hart
 Den egaê, harer waard', met reine min bekroone,
 En Azéide in 't leed zich onderworpen toone!

ARTHEMON, *met levendigheid.*

Neen! 'k zweer by't godendom dat ik voor't lot niet zwicht!
 Ik kan, indien men 't eischt, vergaan voor uw gezigt,
 Maar nooit zó trouwloos zyn dat ik eene andre huwe.
 Ik heilig u myn hart, 'k ben heilryk door het uwe:
 Men vell' my tot dien prys! 'k sta willig 't leven af,
 Zo ik uw minnaar blyv' wanneer ik daal in 't graf.

AZÉIDE, *met verwondering.*

Gy spreekt van sterven, prins! Wat vóórgevoel, wat vreezen,
 Heeft uwen geest ontroerd, heeft éénsflags van uw wezen
 De kalmte weggevaagd, en d'angst 'er op verspreid?

ARTHEMON, *ter zyde.*

Hoe veinze ik?...

Tegen Azéide.

Dezen dag, nu 's hemels grimmigheid
 Het zuchtend Krete dreigt met de yslykste ongelukken,
 Kan ook die felle toorne op mynen schedel drukken;
 Ik, 's konings zoon, heb deel aan al zyn' tegenspoed,
 En reeds gevoel ik 't wee van zyn' geschokt gemoed.
 Schoon my dit volk beminn', 't heeft euveldaên besloten....
 Ach! 't volk is 't offer van de dwalingen der grooten.
 Eisch ik van d'onderzaat een billyk eerbewys,
 'k Moet hem van ramp ontslaan, al waar' 't myn bloed ten
 pryz'.

ARTHEMON.

Helaas! een andere echt
 Verbied my dat myn lot worde aan uw lot gehecht.

AZÉIDE.

Een andere echt? ô Goôn!

ARTHEMON.

Bezef myn schrikbetooning,
 Myn grievend zielverdriet. Vergeefs wilde ik den koning
 Vrymoedig doen verstaan dat myn gekluisterd hart
 Niet instemde, op zyn wensch, in andre minnesmart:
 Ik kon zyn' strengen wil doen wanklen noch weêrsireven,
 En ik moet heden zelfs dien gaan voldoening geven;
 Ik móet vertrekken.

AZÉIDE.

Hoe! 't is dan verr' van dit strand
 Dat ge u begeeft, ô prins! ter sluiting van dien band?
 Verzwyg my niet den naam der medeminnaresse....

ARTHEMON.

(sesse,

Zwicht niet uw heerlyk bloed voor 't bloed dier ryksprin-
 Voorzeker wykt zy u in hemelschoone jeugd,
 In tedre aanvalligheid, in minnelyke deugd:
 Kan Agamemnons telg myn oog voor u verblinden?

AZÉIDE.

Elektra!

ARTHEMON.

Ja, men wil me aan haar geslacht verbinden;
 Maar ik, die u aanbid, u nimmer kan ontgaan,
 Ik zal dien wreeden echt noch durven tegenstaan.

AZÉIDE.

Hoe, prins! zoud gy, ontäärt van uwe plichtbetooning,
 't Ver-

't Vermogen krenken van een' vader en een' koning!
 Zou dan, om mynentwill', diens gramschap zyn gefard!...
 Helaas! vertrek veelëer. Ja, dat Elektraas hart
 Den egaê, harer waard', met reine min bekroone,
 En Azéide in 't leed zich onderworpen toone!

ARTHEMON, *met levendigheid.*

Neen! 'k zweer by't godendom dat ik voor't lot niet zwicht!
 Ik kan, indien men 't eischt, vergaan voor uw gezigt,
 Maar noolt zó trouwloos zyn dat ik eene andre huwe.
 Ik heilig u myn hart, 'k ben heilryk door het uwe:
 Men vell' my tot dien prys! 'k sta willig 't leven af,
 Zo ik uw minnaar blyv' wanneer ik daal in 't graf.

AZÉIDE, *met verwondering.*

Gy spreekt van sterven, prins! Wat vóórgevoel, wat vreezen,
 Heeft uwen geest ontroerd, heeft éénsflags van uw wezen
 De kalnte weggevaagd, en d'angst 'er op verspreid?

ARTHEMON, *ter zyde.*

Hoe veinze ik?...
Tegen Azéide.

Tegen Azéide.

Dezen dag, nu 's hemels grimmigheid
 Het zuchtend Krete dreigt met de yslykste ongelukken,
 Kan ook die felle toorne op mynen schedel drukken;
 Ik, 's konings zoon, heb deel aan al zyn' tegenspoed,
 En reeds gevoel ik 't wee van zyn gefchokt gemoed.
 Schoon my dit volk beminn', 't heeft euveldaên besloten....
 Ach! 't volk is 't offer van de dwalingen der grooten.
 Eisch ik van d'onderzaat een billyk eerbewys,
 'k Moet hem van ramp ontslaan, al waar' 't myn bloed ten
 pryz'.

AZÉIDE.

Uit deze duistre taal kan ik niets min' bevroeden
 Dan dat een wreede ramp schynt op uw hoofd te woeden;
 De goden...

ARTHEMON.

Dat op hén al onze hoop zich vest':
 Beschermgod Jupiter heerscht nóch in dit gewest.

AZÉIDE.

Idomenéus heeft, geknield voor zyne altaren,
 Zich vruchteloos gevleid zyn' toorn' te doen bedaren.

ARTHEMON.

Dat grooter offerhand' daarvoor ten borg verstrekk'.

Z E S D E T O O N E E L.

AZÉIDE, ARTHEMON, THELESTOR, CEFIZE.

THELESTOR.

De vorst ontbied u, prins! in zyn geheimvertrek:
 Eer gy dit oord verlaat, wil hy noch in dees stonden
 U nader zyn besluit en hoogen wil verkonden.

ARTHEMON, *tegen Azéide.*

Gy hoort, prinses!

Tegen Thelestor.

Kan't zyn! volhard dan, waarde vrind!
 De koning in 't ontwerp waartoe hy was gezind?
 Betoont hy zich dan niet vertederd door myn smarte?

THELESTOR.

Een onverzetlyke aart is 't kenmerk van zyn harte.
 Dan, hy is vader, prins! hy mint u bovenal,

En

En wil dat Arthemon zyn' ramp ontwyken zal.

ARTHEMON.

Hy maakt me elendig!... Ja, ik vloek zyn gunstbetooning!...

Wat zeide ik! goôn!...

THELESTOR.

Verzagt het lyden van den koning:
Die waarlyk groote vorst, door Griekenland beroemd,
Ziet, om één misgedrag, zich tot een straf gedoemd,
Die, mooglyk nooit voorheen door eenig' mensch gedragen,
De volgende eeuwen noch van zich zal doen gewagen:
Als hy, die zich misleid, zó zwaar een' weedom torscht,
Wat zal dan 't wec niet zyn van een' misdadig' vorst!

ARTHEMON.

Ach! wat beklag ik hem! Mogt ik hem uitkomst geven,
En doen éénmaal de kalmte in zyne ziel herleven!
Ik wy' hem al myn bloed; maar nimmer kan ik vliên,
En, volgens zyn begeerte, in Argos my doen zien.

THELESTOR.

Idomenéus zoon! gyzelf zoud hem bestryden,
En hem, door ons beklagd, noch grooter ramp doen lyden?
Dus wilt gy dan vergaan?

AZÉIDE.

ô Gryzäart, dien ik eer!
Hoe! is 'er voor den prins geen levensredding meer
Dan in dat ras vertrek, dan in zyn huwlyksbanden?

THELESTOR.

't Is al te waar.

AZÉIDE, tegen Arthemon.

Ach, ga! ik smeek, ontvlugt dees stranden!

Gehoorzaam 's konings wil, zwicht voor den hoogen nood!

ARTHEMON, *tegen Thelestor, ter zyde.*

Meld haar geen gruwelëed waardoor ik ga ter dood.

Tegen Azéide.

Gy eischt dat ik, trouwloos, u zal ontvliën! gy mede

Gebied me een' andren echt! en gy bemint my, wreede!

Gy wilt dat Arthemon eene andere gade kiez'!

Hy leeft alléén voor u, en sterft door uw verlies.

AZÉIDE.

Zo 'k zonder blozen u myn neiging mag ontdekken,

Die liefde zelf dringt me aan dat ik u laat' vertrekken.

Ik, nu het staatsbelang uw' afstand my gebied,

Ik zal rampzalig zyn, doch ik beklaag my niet.

THELESTOR.

Doorluchte vorstentelg, ô voorwerp myner achting!

'k Eer uw grootmoedig hart, gewyd aan pligtbetrachting,

Vol eerbied voor de goôn, standvastig in den druk,

Daar 't zich verheven toont verr' boven 't ongeluk

Waarmeê de hemelwraak ons allen dreigt te treffen.

Laat, op deez' dag van wee, uw moed zich noch verheffen.

Men waant dat, om dit ryk te hoeden voor gevaar,

Vorst Minos zuiver bloed moet stroomen op 't altaar:

Gy word bedreigd.... Ik bloos nu ik u 't moet ontdekken;

En, verr' dat ik u doeme om 't volk ten prooij' te firekken,

Zal ik 't hém duur doen staan die u te deeren tracht,

Ja, myn ontzenuwde arm herneemt voor u zyn kracht.

AZÉIDE.

Hoe! eischt men dat ik 't volk myn bloed ten offer biede!...

ARTHEMON, *in woede.*

Goôn! haakt men naar 't verderf der schuldlooze Azéide!
 Wáár zyn die beulen, wáár die monsters zó verwoed,
 Gedrochten, heet van dorst naar 't zuiverst vorstenbloed?
 Noch 't heilig priesterdom, noch 't hoofd der offeraren,
 Myn blakend gramschapsvuur zal geen van allen sparen!
 Ik, die op 't hoog altaar hun bloed ten zoen begeer,
 Ben zoon van Jupiter, en bliksem ze allen neêr!

AZÉIDE.

Bezadig deze drift. Ach! zo ik dien te sneven,
 Laat myne dood dit volk zyn heil en bloei hergeven!

ARTHEMON.

Gy zult niet sterven: ik bied u bescherming aan.
 Niet gy, ik ben 't alléén, die hier ter dood moet gaan;
 Ik heb alléén de straf, die 't misdryf voegt, te wachten.

AZÉIDE, *met afgryzing.*

Wie? gy!....

ARTHEMON.

Des konings woord doet my als offer slagten.

AZÉIDE, *zich in de armen van Cefize werpende.*

Geduchte goôn! ik sterf!

THELESTOR.

Prins! aan wat angstgevoel

Stelt gy, die 't all' haar meld, haar teder hart ten doel!

ARTHEMON.

Kon ik haar nóch den slag, dié my genaakt, verzwynen,

Nu dit geliefde pand den euveldoed ziet slygen

Eens razende gemeens, welks lasse dweepery

Haar 't offer zou doen zyn der wreedste razerny?

Uw

Uw vrind zou dan haar bloed doen sroomen voor het zyne!

THELESTOR.

Ach! dat der goden wraak niets eischte dan het myne!

AZÉIDE, *tot zichzelve komende, in verwarring van geest.*

Waar ben ik? .... Strekt dat feit alreë natuur tot hoon? ....

Een vader, zie zich baad in 't bloed van zynen zoon! ....

Cefize! viel die prins, wiens deugden achting baren,

Alreë door 't slagtmes neër van gruwzame offeraren? ....

'kVoel dat myn zwakke geest voor zyne ontroering zwicht;

De schaduwen des doods verduistren myn gezigt. ....

ô Dood! dat ik met hem in uwe groeve dale!

CEFIZE.

Dat weêr de blyde hoop uw lydend hart bestrale:

Nóch leeft des vorsten zoon, wiens byzyn u bekoort.

ARTHEMON.

Myne Azéide!

AZÉIDE.

Hoe! gy toeft noch in dit oord!

Vlugt, prins! ontwyk met spoed dees doodelyke stranden,

Ontwyk een' vaders toorne, in dolle woede aan 't branden!

ARTHEMON.

Hy mint me, en hy beklagt me....

AZÉIDE.

En moord u te gelyk!

Is dit, gerechte goôn! zyn tederst liefdeblyk!

ARTHEMON.

Neen, zyn grootmoedig hart begeert niet dat ik sneve;

Hy eischt myn echtverbond, opdat ik veilig leve:

Hy

Hy wil, door myne vlugt, my 't onheil doen ontgaan,
En zyn gefirengheid zelfs duid my zyn goedheid aan.

AZÉIDE, *hare smart bedwingende.*

Wel! dat uw echtverbond met Atreus telg gefchiede;
Noch ééns, vertrek, vergeet de treurende Azéide!

THELESTOR.

Kom, prins! gy laat den vorst ten prooije aan zyne smart.

ARTHEMON, *tegen Azéide.*

Ik raadpleeg slechts de deugd, de goden en myn hart.

Hy vertrekt met Thelestor.

Z E V E N D E T O O N E E L.

AZÉIDE, CEFIZE.

AZÉIDE.

Helaas! op deze taal voel ik myne angsten groeijen:
Hy, die my wederstreeft, hy laat myn tranen vloeijen!
Hy zal vergaan, Cefize! een woeste liefde zal
Hem zich verblinden doen, ja snellen doen ten val.
Ik ken prins Arthemon: oprecht en fier te gader,
Stemt hy voorzeker nooit in 't oogmerk van zyn' vader.
Zie daar nu al 't geluk van 's konings weêrkomst! Ach!
Zó wyd men aan de vreugd deez' langgewenschten dag!
Ter naauwernood ziet Krete Idomenéus landen,
Of 't algemeene feest, de plegtige offerhanden,
Zyn onverhoeds gestoord door naren jammertoon,
En, goden! 's vaders mond verwyst zyn' eigen zoon!
Dit offer wil hy 't eerst uw gunst ter eere geven;
Hy wyd u 't misdryf toe, om 't redden van zyn leven!

Door

Door 't bloed, hem minder waard' dan 't bloed der oorlogs-
Wil hy zyn' eerlouwtrier zó vuig bezoedeld zien! (liên,

CEFIZE.

Erken het vry, prinses! die eerbiedwaarde koning
Verdient noch uw verwyf noch uwe fnaadbetooning:
Zyn vaderlyk gemoed blyft aan natuur verpand,
En gy verëert dien held als vorst en bloedverwant.
De wanhoop fleepf u weg, daar gy, ten prooije aan fmarte,
Gehoor geeft aan de vrees van uw verbysterd harte.

AZÉIDE.

Wat toch of 't gruwzaam doel dier bloedgelofte zy?
De prins, toen hy die meldde, ontdekte 't niet aan my;
Nochtans, gelyk hy zegt, bedreigt het lot zyn leven....

Na eenig gepeins.

Hoe redde ik hem?.... ô Goôn! gy hebt my 't ingegeven!
Ja! door dit stout ontwerp, niet langer uitgeftefd,
Verlos ik 't zuchtend Krete en myn' beminden held.

CEFIZE.

Word gy éénsflags door drift, door blydfchap opgetogen?
Welk een ontwerp....?

AZÉIDE.

Myn ziel ontdekt zich aan uwe oogcn.
Cefize! ô myn vrindin! by 't aanzien van den dood,
Vergeet ik myne kunne en ben het lot te groot.
Is waarlyk Azéide uit Minos bloed gerezen,
De glori van dat bloed zy dan aan de aard' bewezen:
Ik bied het priesterdom my ftraks ter offerhand',
En dryf my, voor 't altaar, het ftaal in 't ingewand.

CEFIZE.

Goôn!.... Daarge onschuldig zyt, vergaat gy dus vrywillig!

AZÉIDE.

Ach! thans is in myn oog het leven onverschillig:

*k Zou leven zonder hem dien ik betreuren moet,

Dien deerniswaarden prins....

CEFIZE.

Gy plengt een' tranenvloed!

Zie van uw oogmerk af, keer weder tot de reden.

Die wanhoop, zó verblind, wierd zeker niet geleden,

Wyl zy een schending waar' van 's tempels heiligheid,

En grievend hoonen zou der goden majesteit.

AZÉIDE.

Men eischt myn bloed: ikzelf moet dat ten offer brengen.

CEFIZE.

Alleen uit wanbegrip wil 't volk dat bloed zien plengen,

En de edele Arthemon zou toch niet min' vergaan.

AZÉIDE.

Laat hier uwe ydele zorg my langer niet weêrstaan,

ô Wreede! laat veelêr my al myn' moed vergadren.

Myn hart verwint.... Men komt: ik zie den koning nadren.

A G T S T E T O O N E E L.

IDOMENÉUS, AZÉIDE, THELESTOR, CEFIZE.

IDOMENÉUS, *by het inkomen, tegen Thelestor.*

De ontmonschte! hy braveert de smart waardoor ik
Hy weigert my gehoor, hy vlied voor myn gezigt!

Uit

Uit liefde jegens my durft hy my wederstreven!....

De prinses gewaar wordende.

Hoe! Azéide!....

AZÉIDE.

ô Vorst! hy zal dan moeten sneeven?

Want gy bedoelt een' zoon, een' u getrouwen held,
Wiens bloed....

IDOMENÉUS, *verwonderd.*

Kan't zyn, prinses!....

AZÉIDE.

Hy heeft my 't all' gemeld.

IDOMENÉUS.

Hy heeft u 't all' gemeld!

AZÉIDE.

Myn ziel, op 't zeerst bewogen,

Ik zeg het ongeveinsd, moet yzen voor uwe oogen;
Myn zinnen, die ge ontroerd van fellen afschrik ziet,
Bevatten de overmaat van zulk een woede niet.

Goôn! dit is dan die held, die zyne glorivanen
In Azië overbragt, die schrik der Frygïanen!

Hy komt, tot meerder glans van zyne zegepraal,
Het zuiver bloed zyns zoons vergieten door zyn staal!....

Zal ooit een volgende eeuw, indien zy 't hoort, gelooven
Dat Kretes ryksmonarch zyn' roem dus kon verdooven?

Dat Minos zoon, op 't felst door razerny geprest,
Niet in barbaarschheid week voor Atreus en Thiëst'?

IDOMENÉUS, *zich naar Thelestor keerende.*

Ach! 't is te veel! geen straf kan deze ooit evenären!

THELESTOR.

Doe, edele Azéide! uw' vorst méér recht weêrvaren;
 Eerbiedig zyn verdriet: zyn hart had nimmer schuld
 Aan d' onbezonnen eed die hem van rouw vervult.

AZÉIDE.

Welnu! 'k geloof het dan: in alle omstandigheden
 Moet de achtbre waarheid, in uw' mond, ons overreden.

Tegen den koning.

Vergeef, doorluchte vorst! de kreet der wanhoop my.

Ja, ik beklaag uw smart, hoe gruwzaam die me ook zy.

Nochtans, die echt, tot leed van uwen zoon besloten,

Moet tevens met zyn' druk myn' eigen druk vergrooten;

En, (duld dat ik dit uur dees liefde vry verklaar',)

Gy scheid twee harten, die gevormd zyn voor elkaer.

'k Moet zuchten, zelfs als hy beveiligd word voor 't sneven,

En 't staal, dat hem doorgriefft, verkort metéén myn leven.

IDOMENÉUS.

Beminlyke Azéide! ik tuig de goden aan

Hoe gaarne ik van dien echt ons allen zoude ontslaan:

Ik doe uw deugden recht. Mogt ge u aan ons verbinden!....

Maar 'k moet, in 't hoogst gevaar, myn' zoon doen uitkomst

AZÉIDE.

(vinden.

Dit weet ik: 't is genoeg. 'k Ontwyk thans uw gezigt.

Gy hebt uw pligten, vorst! en ik volbreng myn' pligt.

N E G E N D E T O O N E E L.

IDOMENÉUS, THELESTOR.

IDOMENÉUS.

Gyziet het, waarde vrind! men durft my stout braveren;

E

Men

Men waant myn hoog gezag niet meer te moeten eeren;
 Men denkt dat ik, natuur en menschlykheid tot hoon,
 Zou leven op het lyk van myn' vermoorden zoon!
 Ach! die rampzaalge zoon durft my verwoed bestryden,
 Ontruikt zich aan myn' arm, ontvlugt me in 't hevigst lyden!
 'k Vertoon alleen, nu elk my zynen haat ontdekt,
 De schaduwe eens monarchs, die 't oog tot schrik verstrekt.

T I E N D E T O O N E E L.

IDOMENÉUS, THELESTOR, IDAS.

IDAS.

(ren.

Men heeft ons, ô myn vorst! een wreede maar' doen hoo-
 IDOMENÉUS, *tegen Thelestor.*

Noch meerder ongeluk!....

Tegen Idas.

Wat maar' kwam u ter ooren?

IDAS.

Euribates (*), dit uur uit Argos hier geland,
 Bericht ons dat Egist' den troon heeft overmand:
 Vorst Agamemnon stierf door d' arm van dien verrader,
 En Klitemnestraas hand versterkte d' euveldader;
 Hen paarde een vuige drift, in 't eerloos hart gekweekt;
 Elektra is geboeid.

IDOMENÉUS, *met een' uitroep.*

ô Goôn, die Troje wreekt!

Hoe straft ge' ons voor den roem, behaald in 't oorelogen!...
 Zie daar dan heil en eer en grootheid en vermogen!....

ô Aga-

(*) Hy was een oude hofdienaar van Agamemnon.

δ Agamemnons kroost! δ gruwzame rechigenoot'!...
 Al onze zegepraal is 't misdryf en de dood!

Tegen Idas.

Ontkwam noch de erfgenaam van 's konings heerschappyē,
 Orestes, jong en teêr, aan 's beulen razernyē?

IDAS.

Hy wierd beveiligd, vorst! een afgelegen strand
 Bevryd dien eedlen prins voor zyner moordren hand!

IDOMENÉUS.

Mogt hy, in later tyd, zyn' vader wraak verschaffen,
 Den vuigsten dwingeland en snoodste moeder straffen!

Tegen Thelestor.

't Schynt dan dat alles saam' zich tegen my verzet,
 En 's hemels gramschap doelt dat zy myn hoofd verplett'!
 Naauw' zou ons Argos wal voor 't stormgevaar behoeden,
 Of Argos ziet den storm op zyne muren woeden!
 δ Noodlot! zulk een' ramp berokkent gy alléén.

THELESTOR.

Der priestren opperhoofd tred naar dees hofzaal heen.

E L F D E T O O N E E L.

DE VORIGEN, DE OPPERPRIESTER.

DE OPPERPRIESTER.

(ven,

Ik kom, in naam des gods wiens donder de aard' doet be-
 U 's hemels grimmigheid, δ vorst! te kennen geven:
 De Olimp' is hoogst gebelgd dat gy, tot dezen stond,
 Den pligt niet hebt voldaan waartoe ge uzelv' verbond.
 Waar toeft het offer noch dat ge aan Neptuin moet slagten?

Zou dan niet meer uw ziel hare eeden heilig achten?
 Geld de almagt onzer goôn min' dan uw vorstenstand?
 En is het zwaard der wet, verstompt in uwe hand,
 Een ydel praalsieraad, voor 't misdryf niet te schroomen?
 Hoe! durft gy door dat zwaard geen schuldig bloed doen
 stroomen?

Alreê zucht Kretes volk door 's hemels geesfelroe':
 Beef vry: een wrekende arm brengt ons zyn slagen toe:
 De dood heerscht in dit oord, en zyne schichten snellen
 Geduchter in het rond' naarmate ze yllings vellen;
 De schriklyke Acheron, die moordend gif verspreid,
 Ontsteekt het pestvuur reeds, dat hy alöm verbreid;
 De gaê beweent zyn gaê, de zuster haren broeder,
 En 't kind sterft door de melk van zyne ontzielde moeder;
 De liefde wykt voor d'angst, die sluipt in ieders borst,
 En, ach! dit volk vergaat als offer van zyn' vorst.

I D O M E N É U S.

ô Goôn! dit oogenblik moet ik uw' wil betrachten,
 Uw vreeslyk streng bevel voor 't plegtig offerslagten:
 Ik zal u dan voldoen, en myn wanhopig hart,
 Te lang door 't leed gebukt, verheft zich boven smart.

T H E L E S T O R.

Zou't mooglyk zyn, myn vorst...?

I D O M E N É U S, *op een' gestrengen toon.*

Ik zie me, ô gryzäart! hoonen
 Door uw verwondering: blyf, zwygend, eerbied toonen.

D E O P P E R P R I E S T E R.

Welk is het offer dan, den goden toebereid?

IDOMENÉUS.

Gy zult het, binnen 't uur, naar 't outer zien geleid.

DE OPPERPRIESTER.

ô Koning! noem het my: zou 't Azéide wezen?

IDOMENÉUS, *met eene kreet van affchrik.*

Goôn! Azéide!...

DE OPPERPRIESTER.

Ik merk dat u die naam doet vreezen,
Dat gy hem zwygen wilt, en echter my dien meld.

IDOMENÉUS.

Barbaar! ik yz' van schrik, en voel myn' geest ontsteld.
Wacht u dat ge in het minst die vorstentelg beleedig'!

DE OPPERPRIESTER.

Al 't volk wil dat haar dood het godendom bevredig':
Men waant dat zy, geteeld uit Minos zuiver bloed,
Aan Krete, op dezen dag, 't geluk hergeven moet.

IDOMENÉUS.

Steeds waant het bygeloof, door dolheid aangedreven,
Wanneer 't de goden hoont, den goden eer' te geven.

DE OPPERPRIESTER.

Bedrieg uzelfen niet, en vrees het godendom.
Schoon noch uw zetel staat, licht stort hy yllings óm:
Uit de asch van Ilium zien we euveldaën geboren,
En zyn verwinnaars zélf gaan meest daardoor verloren.
Reeds viel de hooge trots van Argos opperheer,
En langs zyn zegekar hangt somber rouwfloers neêr;
Was hy der vorsten vorst, een eernaam, zó verheven,
Kon 's overspelers vuist in 't moorden niet weêrsreven:
Dit voorbeeld is geducht: vorst! neem het wél in acht.

Vrees dat een lydend volk tot wanhoop word' gebragt,
 En doe niet langer Krete een blyder lot verbeiden.
 Ik wacht uw offer af, en ga 't altaar bereiden.

T W A A L F D E T O O N E E L.

I D O M E N É U S, T H E L E S T O R, I D A S.

I D O M E N É U S.

Ja, wreede! ik schenk het u! ... En gy, ontmenschte goón!
 Baadt u in 't rookend bloed dat u word aangeboón! ...
 Ik, zou ik 't ontrouw volk uit angst voldoening geven?
 Ik, zou ik voor het lot van Argos koning beven?
 Gy, Agamemnens schim! ontvonk me in razerny,
 En dat zyn eedle trots myn ziel een spoorslag zy!

T H E L E S T O R.

Schoon ik noch méér, ô vorst! uw'toorn' zou op doen stygen,
 Myn yver voor uw' dienst verbied my stil te zwygen.
 Hoe! levert ge uwen zoon in zyner beulen hand!
 Hebt ge aan het priesterdom uw woord daartoe verpand!

I D O M E N É U S.

Neen, neen! hy is het niet dien ik ten prooij' wil geven:
 'k Zal altyd vader zyn, myn dierbre zoon zal leven.
 Dat de crsprins in der yl dit gruwzaam oord ontfnell',
 En ik zeg in dit uur voor eeuwig hem vaar wel.

T H E L E S T O R.

Ach! gy begeert toch niet dat hy zyn levensdagen
 Ga aan 't moorddadig staal van Argos dwingland wagen?

I D O M E N É U S.

Kan ik 't begeeren, vriend? Zyn hoofd wierd blootgesteld;
 Min'

Min' doodlyk waar' voor hem der golven woest geweld.

Tegen Idas.

Is noch de kiel, die hem zou voeren uit dees streken,
Dit oogenblik gereed om van de kust te steken?

IDAS.

Ja, vorst!

IDOMENÉUS.

Thelestor! en gy, Idas! zult dit strand
Verlaten nevens hem, en hoeden 't waardig pand.
Vertrekt naar Ithaka, op 't goed gelei' der winden,
Om, aan Ulisfes hof, Telémachus te vinden:
De vriendschap hecht op 't naauwst de vaders aan elkaër;
Dat ook de zelfde band de zonen samenpaar'!
Ulisfes zy den prins een vader; eene moeder
Zy hem Penelopé, Telémachus een broeder!
'k Zie, na dees laatste hoop, van andre wenschen af:
Gerust omtrent myn' zoon, daal ik vernoegd in 't graf.

Einde des tweeden bedryfs.

 D E R D E B E D R Y F .

*Het tooneel is gelyk in het eerste bedryf; men ziet,
in de verte, het vaartuig dat voor
Arthemon is toegereed.*

E E R S T E T O O N E E L .

ARTHEMON, THELESTOR, IDAS, *gevolgd van
eenige SOLDATEN.*

THELESTOR.

Volg onze schreden, prins! laat Idas hier te gader
Met my den wil voldoen van uw' doorluchten vader.

ARTHEMON.

Waar voert gy my, ná 't feit waarvan het all' gewaagt,
Nu Agamemnon stierf, Elektra ketens draagt?
Ik kan my thans niet meer naar Argos strand begeven.

IDAS.

Wy gaan naar Ithaka, waar gy zult veilig leven,
Waar vrindschap u in 't leed vertroosting schenken zal.

ARTHEMON.

En blyft myn vader dan ten prooije aan 't ongeval?
Zou ik, onwaarde zoon, misdadig minnaar tevens,
Hen, die ik acht, ontvliên in 't grootst gevaar huns levens?
Zou ik op vreemden grond begeerig zyn naar rust,
Terwyl de noodstorm loeit op dees bedreigde kust?
Hoe! dien ik niet, uit schaamte, Ulisfes oog te vreezen?

Zal

Zal die beroemde held my gunstig kunnen wezen?
 „Ga,” zeide hy gewis, „keer daadlyk naar uw land:
 „Bied, nu 't een' vader geld, zyn haatren wederstand;
 „Breng die tirannen om, die priesters, die hem hoonen,
 „Die zich, verhit op bloed, hunn'konings meesters toonen!”
 Ziet daar tot welk een' pligt Idomenéus vrind
 En dappre medgezel voorzeker my verbind.
 En met wat oog zou my, aan de Ithakasche stranden,
 Zyn zoon Telémachus, die eedle prins, zien landen?
 Licht vroeg hy, daar we elkaër verwonderd zouden zien:
 „Gy, die een' vader hebt, kunt gy zyn' arm ontvliên?”
 Ô Al te wreed verwyf, dat my door 't hart zou booren,
 Dat ik my waardig keur, dat ik myzelv' doe hooren!...
 Neen! ik, van schaamte rood, stel nimmer laf myn' hoon,
 In 't roemryk Griekenland, aan hof by hof ten toon.

THELESTOR.

Als gy gehoorzaam zyt, verliest gy niets in achting.
 Voorzigtigheid verëischt, zowel als pligbetrachting,
 Dat gy tot lyfsbehoud u alles onderwind',
 En troost schenke aan een hart dat u altyd bemint.
 Ach, prins! laat u in 't eind' door zyn begeerte leiden.

IDAS.

De tyd verloopt, myn prins! gy ziet dees kiel verbeiden,
 Om ons, langs 't vlak der zee, te voeren uit dit oord,
 Naar zegenryker strand, waar niets de kalmte stoort.

ARTHEMON.

Hoe! kalmte voor myn ziel! daar Azéides leven,
 Een' vaders lot...! Hy komt: zyn aanblik doet my beven.

T W E E D E T O O N E E L.

DE VORIGEN, IDOMENÉUS.

IDOMENÉUS, *in 't verschiet des tooneels.*

Ik zie hem!... ô Myn zoon! eer gy dees kust verlaat,
 Ontfang myn' afscheidsgroet, dien gy te lang ontgaat.
 Bespoedig uw vertrek; doe my geen weêrzin blyken.

ARTHEMON.

Helaas! ik voor altoos myn vaderland ontwyken!
 Ik, dien ge in eeuwigheid verbant uit uw gezigt,
 Zou, zonder schrik, natuur opöffren aan den pligt!

IDOMENÉUS.

Uw eeuwig afzyn, prins! is geenszins myn begeeren:
 's Lands rampspoed zal weldra in nieuw geluk verkeeren:
 Dán schenke uw wederkomst u dat geluk ten loon,
 En doe met grooter glans u klimmen op den troon,
 Als erfgenaam myns rangs en van myn glori mede.

ARTHEMON.

Gy maakt myn ziel, ô vorst! verwonderd door die rede:
 Gy, afstaan van een' troon, waaröp uw heldenmoed
 Aan de eêlste vorsten zelfs u evenären doet!

IDOMENÉUS.

Al sta ik dien niet af, fortuin, te snel vervlogen,
 Berooft me eerlang mischien van grootheid en vermogen:
 Een scepter is zeer broos.

ARTHEMON.

Ik ducht den scepter dan,
 Indien uw dappre hand-dien niet behouden kan.

Noch-

Nochtans, offchoon het ook uw zorgen mogt gelukken,
 Rampzalig vader! my aan 's hemels toorn' te ontrukken,
 Door welk een offerbloed, geplengd op 't hoog altaar,
 Zoud gy der goden arm ontwaapnen in 't gevaar?
 Hy drukt uw achtbaar hoofd door meerder yslykheden;
 De dood, die woedend moord, zweeft over Kretes steden:
 Hy, die wellicht u trest door 't gruwzaam pestvenyn,
 Kan Azéides hart daaraan ten prooi' doen zyn.
 Hoe moet ik voor het lot, voor 't dierbaar leven vreezen
 Van panden die altoos my heilig zullen wezen!
 Gedoog dan dat myn bloed, tot uw behoudenis,
 Al 't smetvuur blusfchen moog' dat u gevaarlyk is!

IDOMENÉUS.

Ik, die het blusfchen zal, ik stuit Neptuin in 't woeden:
 't Is myn geheim.... Dees dag zal al het leed vergoeden,
 Uw welzyn doen ontstaan en 't welzyn van den staat.
 Vertrek, en spaar me aldus eene yslyke euveldaad.

ARTHEMON, *in hevige ontroering.*

Natuur! ô liefde! ô pligt!.... ô Noodlot, nooit verbeden!...
 Een vader, dien ik eer, word noch door my bestreden?...
 Ach, vorst! bezef het wél: verblind door zelfbelang,
 Bedreigt men Azéide, en zweert haar' ondergang;
 En ik zou haar ontvliên! het zou my niet gelukken
 Aan d'oever des verderfs dat offer stout te ontrukken!

IDOMENÉUS.

Zy zal niet sterven, neen: 'k draag voor haar leven zorg:
 De vreesfelyke Styx zy mynen eed ten borg!
 Myn dierbare Arthemon! gy zult, ten troon verheven,
 Door Azéides hand uw' scepter glans zien geven:

'k Ben

'k Ben jegens Argos vorst ontslagen van myn woord:
Dus brengt de tyd voor u een schooner toekomst voort.

ARTHEMON, zich aan zyne voeten werpende.

Geliefde vader! ach! gy schenkt my 't leven weder!
Ik stort, verrukt van ziel, aan uwe kniën neder;
Maar myn te zwakke stem zwicht voor de taal van 't hart....
Eene onverwachte vreugd maakt gantsch myn' geest ver-

Zich oprichtende. (ward...

Vergun dat ik, ô vorst! door heldenvuur aan't branden,
Myn jeugd niet laf begrave op afgelegen stranden;
Vergun dat ik vertrekk', dat ik uw' naam verëer',
En wraak biede aan de schim van Argos opperheer:
Zó boete, door zyn' val, de afstamling van Thiëstes
Elektraas slaverny en 't onheil van Orestes!

Uw hooge bondgenoot verwacht, aan 't helse strand,
Met recht dat loflyk werk van uw geduchte hand;
Gyzelf kunt heden niet dien eedlen pligt betrachten:
Idomenéus zoon moet dan het offer slagten.

IDOMENÉUS.

Uw moed bekoort myn hart; doch ik kan nooit, myn zoon!
U wagen in een oord waar 't misdryf zit ten troon:
Egistes kent geen recht dan 't onrecht der tirannen;
De ontmenschte Klitemnestre is met hem saamgespannen:
Ducht hunne razerny.... Ga, zoek, op mynen raad,
Aan 't Ithakasche strand by vrinden toeverlaat.
Omärm my, prins!....

Ter zyde.

ô Goôn!

Tegen Thelestor en Idas.

Aanvaardt uit myne handen,

ô Die-

ô Dienaars, my getrouw! dit waardigste aller panden.

ARTHEMON.

Helaas! 't is dan gedaan! en, op deez' naren stond,
Bant ge, ô myn vader! my van d'ouderlyken grond!

IDOMENÉUS.

't Griest sterker my dan u; maar 't lot, u toebeschoren...
Ontfang thans myn vaarwel...

Hy omhelst hem.

ARTHEMON, *in droefheid gedompeld, zich aan zyn'
vaders armen ontrukkende.*

Ik kan u niets doen hooren...

*Hy treed naar den oever, door Thelestor en Idas
vergezeld.*

D E R D E T O O N E E L.

DE VORIGEN, EEN BEVELHEBBER.

DE BEVELHEBBER, *haastig naderende.*

't Is all' verloren, vorst! indien gy niet met spoed
Het onverduldig volk zyn weeklagt smooren doet:
Men noemt u de oorzaak van al 't leed der onderzaten;
Men waant dat u de gunst der huisgoôn heeft verlaten;
Men wil dat zuiver bloed hun woede ontwaapnen zal;
De schrik, gelyk de dood, heerscht in Gortinaas wal,
Ja, Azéide zélf, die ons noch méér doet beven,
Heeft zich het priesterdom als offer aangegeven,
Daar ze ons, door hare dood, wil redden uit gevaar;
En 't komt ras aan dit strand haar slagten op 't altaar.

IDO.

IDOMENÉUS.

Het sidder'!

ARTHEMON, *te rug gekeerd op den vóórgrond des
tooneels.*

't Stollend bloed jaagt doodkil' door myn leden!
 Ô Hemel! Azéide!... ô Top van yslykheden!
 Haar moorden!.... en ik leef!

THELESTOR.

Wat gruwzame euveldaad!

IDOMENÉUS.

Myn zoon! ik blyf altoos haar steun en toeverlaat.
 Vertrek....

ARTHEMON.

Wie? ik!....

In hevige vervoering.

Ô Gy, die waart aan 's afgronds stranden,
 Ô Wraakgodesfen! komt, neemt gloënder toorts in handen!
 Zet myn gemoed in vlam! slecht door myn razerny
 De altaren van die goôn, die wreeder zyn dan gy!

IDOMENÉUS.

Uw kreet verschrikt myn ziel!...

Tegen Thelestor en Idas.

Doet, bid ik u, myn vrinden!

Dit hart, natuur ten prooije, uw deernis ondervinden!
 Ontrukt aan mynen arm een' hoogstrampzaalgen zoon,
 Voert hem aan boord der kiel, volgt daadlyk myn geboôn.

ARTHEMON, *de hand aan zyn zwaard slaande.*

Dat niemant my genake, of't zwaard, ter scheede onttoogen,
 Zal hier myn eigen bloed doen stroomen voor uwe oogen!

Bar-

Barbaren! laat my gaan.... In dit afgryfelyk uur
Verweer ik 't heilig recht van liefde en van natuur.

Hy vertrekt met den bevelhebber.

V I E R D E T O O N E E L.

IDOMENÉUS, THELESTOR, IDAS, SOLDATEN.

IDOMENÉUS.

E lendig prins! gy sneeft: de onzigtbre hand der goden
Sleept u ten grave heen, en richt, om my te dooden,
Op myne borst den fchicht dien gy te keer wilt gaan:
Dus word, fpyt onze zorg, de godfpraak dan voldaan!
De fterfling, al te blind, heeft lyfsgevaar te duchten,
En loopt het in 't gemoet, zelfs als hy't waant te ontvlugten.
ô Stamheer myns geflachts, die wyslyk hebt gericht,
's Lands wetten hebt gevormd en Kretes ryk geflicht!
ô Minos! fpaar een bloed door 't welk dees ftaat moet bloei-
Dat altyd onbefmet blyft in onze adren vloeijen! (Jen,
Myn zoon verëert het noeh door edelheid van aart;
Dan, zo des hemels wil zich tegen ons verklaart,
En vordert dat dit bloed voor 't vaderland zal froomen,
Dat dan myn dood alléén zyn woede moog' betoomen!

THELESTOR.

Twee panden, die gy mint, ftaan aan gevaren bloor,
En, vorst! kan 't mooglyk zyn? wy laten hen in nood!

IDOMENÉUS.

Gaan wy hen byftand biên... Goôn! daar ik voort wil treden,
Wat yzing, snel ontftaan, boeit aan dit strand myn fchreden?
Maakt myn verbysterd brein myn yrees niet ongegrond,

'k Zal

'k Zal in Gortinaas wal nooit keeren na deez' stond!

THELESTOR.

Doe, hemelmagt! uw gunst een' troostlooz' vader blyken!

IDOMENÉUS.

Ach! dat vooräl myn zoon haar gramfchap moge ontwyken!

IDAS.

Word door uw' hoogen roem tot nieuwen moed gespoord.

IDOMENÉUS.

'k Beklaag te zeer myn' roem, myn weêrkomst in dit oord.

ô! Had ik Kretes grond in eeuwigheid begeben,

By droeven Filokteet' op Lemnos mogen leven!

Dat in zyn duistre grot, met reden hooggefchat,

Alcides eedle vrind myn graf gedolven had!

IDAS.

Duld dat een oud foldaat, wiens trouw nooit zal bezwyken,

ô Vorst! u nóch zyn' moed en yver moog' doen blyken,

Dat hy 't vermetel volk in 't woeden keeren moog',

En, dienende uwen zoon, hem weêrbreng' voor uw oog.

IDOMENÉUS.

ô Ja! .... Maar ik zal zélf den moedwil gaan bedwingen....

Welk doodsch geluid! .... Wat fchaar' komt ons aan

't strand omringen?

V Y F D E T O O N E E L.

IDOMENÉUS, AZÉIDE, THELESTOR, IDAS,
DE OPPERPRIESTER, CEFIZE, PRIESTERS,
VOLK en SOLDATEN.

Een talryke stoet verschynt, onder het spelen van eene treurige muziek, ten tooneele: de opperpriester, aan 't hoofd der andere priesters, opent den optogt; Azéide, met rouwfloers bedekt, en ondersteund door Cefize, is in hun midden, gevolgd van twee anderen, die een altaar dragen, waarop het offermes ligt; eene schare van volk, gryzäärts, vrouwen en kinderen, besluit de marsch. De twee priesters plaatsen het outer aan den oever der zee.

IDOMENÉUS, tegen den opperpriester.

Hoe! zonder myn bevel, my onder 't oog te treên
Met de akelige praal dier sombre plegtigheên!

DE OPPERPRIESTER.

Wat doet, ó koning! dan u de offerhand' vertragen?
Moet eerst geheel een volk in 't stof zyn neêrgeslagen?
Het leed alreé te veel door 't uitstel van dien pligt,
En Krete, eerlang te niet, vergaat voor ons gezigt;
Zyn rampen zyn in top: de vreeslyke Eumeniden,
Wier vuist de misdaên wreekt, als ze ongestraft geschieden,
Verheffen 't naarst gegil, welks nagalm zich verspreid,
En baren ieders geest een nieuwe angstvalligheid.

F

Be-

Beperk ons onheil dan, betoon u niet meinëedig,
 Maar dat uwe offerhande ons dezen dag bevredig':
 Ze is my door u beloofd: dit uur zie haar volbragt.
 Gy zyt het dien dit volk zyn' steun en vader acht:
 Het sterft: begeert gy dan, eer gy 't van leed ontheffe,
 Dat Jupiter uw hoofd met zynen donder trefse?
 Wilt ge, aan het helse strand, waar Minos vonnis velt,
 Onwaarde afftamling zyn van dien doorluchten held?
 Gy ziet het offer hier in onze hand gegeven:
 Ja, Azéide zélf eischt op 't altaar te sneven;
 Ze is vaardig tot een dood die elk bewondren moet,
 En plengt haar bloed tot eer van harer vaders bloed.

I D O M E N É U S.

'k Heb u verboden 't staal haar op de borst te zetten:
 Dient myn vermogen dan te buigen voor uw wetten?
 Wie onzer is hier vorst? Gy, dienaars van 't altaar!
 Knielt in uw tempels neêr, looft uwe goden dáár,
 Maakt dat men dáár altoos uw plegtig ambt verëere,
 En laat aan my de zorg dat ik het ryk regeere.
 Ik doem een priesterdom welks dwaze hovaardy
 De vorsten snuiken durft in 't recht der heerschappy.
 'k Zal d'offerpligt voldoen, uw goden toegeheilgd,
 En, zonder uwe hulp, zal Krete zyn beveiligd.
 Keert naar Gortina weêr, en, daar 't de nood gebied,
 Bidt voor uw' koning vry, maar hoont uw' koning niet.

D E O P P E R P R I E S T E R.

ô Goôn! kan 't mooglyk zyn dat, in den drang der smarten,
 De trots eens hoogen rangs uw grimmigheid blyft tarten!
 De tolk van uw geboôn word langer niet erkend;

Gy

Gy word misleid! men spot met de algemeene elend!
Tegen den koning.

In naam van Jupiter, verwyder 's lands gevaren!
 Aanschouw dit weenend volk, en wil zyn leven sparen!
AZÉIDE, haren stuijer opheffende.

Vergun me, ó vorst! deze eer, hoe wreed ze waarlyk zy,
 Dat ik aan 't vaderland myzelv' ten offer wy':
 Gy word door my van d'eed, die u verplet, ontslagen,
 En myn afgrysyk lot zal minder my doen klagen
 Dan dat ik leven moest ná 't uiterst ongeluk.

IDOMENÉUS.

Hoe, Azéide! gy, gyzelf verzwaaert myn' druk!
 't Ontbrak noch aan myn leed dat ik u moest zien sneven.
 Ik word alöm gehoond, tot wanhoop aangedreven!
 Myn zoon.... aan wat gevaar staan zyné dagen' bloot!

AZÉIDE.

ó Goden! is hy nóch in hoogen levensnood?
 Hoe! zyn vertrek....?

IDOMENÉUS.

Die wreede ontzegt my myn verlangen:
 Uw toestand maakt zyn' geest van razerny bevangen;
 Uw redding spoort hem aan.... Vlieg heen, myn Idas! keer
 Zyn wanhoop, breng den prins hier in myne armen weér!
Idas vertrekt.

DE OPPERPRIESTER, Azéide naderende.

't Is tyd, prinses! verschyn, volvoer, aan deze stranden,
 Den pligt waartoe ge uw woord groothartig dorst verpanden.
AZÉIDE. (den.

Het is genoeg: ik volg....

Ter zyde.

Geliefde minnaar!

I D O M E N É U S, *haar wederhoudende.*

Blyf!

Tegen den opperpriester.

Ontmenschte! vrees de straf voor tergend wanbedryf!

*Het volk is in eene hevige beweging; een dof
gemor laat zich hooren.*

DE OPPERPRIESTER.

Ik vrees alleen den god wiens invloed ik moet eeren.
Gy ziet dit volk vergramd, en bloed ten zoen begeeren:
Voldoe terstond zyn' wensch en stil zyn drift metëen,
Of tree langs stapels doôn naar 't heilig outer heen!

AZÉIDE.

Neen, laat slechts myne dood zyn' toorn' genoeg geven.
Ik ben der vorsten telg: ik zal voor Krete sneven.
Gy allen, die zulks wacht, zyt dus voldaan, en toont
Dat gy de goden tergt noch uwen koning hoont.
Verrukt u de offerhand' van myne jonge jaren,
Laat dan uw plichtgedrag myn voorbeeld evenären:
Ik volg, op dezen dag van wreedten ramp en smart,
Slechts de inspraak van den plicht en de inspraak van myn

I D O M E N É U S.

(hart.

Gy, krygsliên! priesters! volk! ô gy, myne onderzaten!
Wat schouwspel stelt gy voor aan't oog der Grieksche staten!
Gy krenkt myn' hoogen rang, wiens recht gy eeren moet!
Gy blaakt om uwe vuist te baden in het bloed!
En, hemel! welk een bloed? het reinst dat ooit kon stroomen:
Zou't bloed der onschuldzely' der goden wraak betoemen?

Het

Het vuurt die sterker aan, en met gestrenger roe'
 Brengt u eerlang hun arm geduchter slagen toe.
 Een blinde razerny voert u van 't spoor der reden,
 Begeert ten prooije een maagd, uitmuntend door haar ze-
 De telg der koningen, haar, wier volschoone jeugd (den,
 Noch opgeluisterd word door eedle en fiere deugd!....
 Myn bloedgelofte eischt wel dat ik een offer biede;
 Maar 't voorwerp dier gelofte.... is geenszins Azéide.

DE OPPERPRIESTER.

't Is Azéide niet?

AZÉIDE, *tegen den koning.*

Ach! zie myn sterven aan:

Het leven baart my schrik.... Een ander zal vergaan!
 Ik volg hem.... Maar, veeléer ga ik alléén verloren.

IDOMENÉUS.

Neen, neen! gy zyt het niet.

DE OPPERPRIESTER.

Doe ons dan 't offer hooren.

IDOMENÉUS.

Gy zult het kennen, volk! wanneer; voor uw gezigt,
 Myne eigen hand hém velt die afweek van zyn' pligt.....
 Maar niets verzoent u; niets kan u in 't woeden keeren:
 Ik zie 't.... Vermeetlen! hoe! zorgt gy aldus my te eeren?
 Wel! daar gy langer niet myn' wil en wetten acht,
Hy trekt zyn zwaard, en bied het de menigte aan.

Aanvaardt, aanvaardt dit staal, den schrik van'svyänds magt:
 Laat hy, die 't meest my vloekt, het in myn' boezem druk-
 En stellen dus een perk aan alle uwe ongelukken! (ken,
 O! Bloost niet om die daad, slaat geenszins de oogen neêr,

En biedt een' vorstenmoord het godendom ter eer'!
*Al het volk toont zich verflagen, en verwydert zich
 van den koning.*

THELESTOR.

Uw achtbaar aangezigt geeft hen aan schrik ten prooije.
 O Koning! minder groot waart ge op het puin van Troje;
 We aanschouwen hier in u der goden majesteit....

AZÉIDE, *zich omkeerende.*

O Hemel! Arthemon!....

Z E S D E T O O N E E L.

DE VORIGEN, ARTHEMON, IDAS, GEVOLG.

*Arthemon verschynt, gevolgd van Idas en verscheiden
 soldaten, allen met het zwaard in de hand.*

ARTHEMON, *Azéide bemerkende.*

Wat zie ik!... Gruwzaam feit!
 Dwingt die verwoede drom myne eedle minnaresse?....
Tegen de priesters.

Ontmenschten! beeft! ontvlugt dees hemelsche godesse!
 Myn felle razerny maak' dat zelfs de uwe zwicht'!
 Dit zwaard is, in myn hand, voor u een bliksemflicht.

IDOMENÉUS.

Myn zoon!....

DE OPPERPRIESTER.

Hoe, prins! zou dan uw heiligfchendend pogen
 Dit voorwerp redden, éér dan 't koninglyk vermogen?

ARTHEMON.

Of ik haar redden zal!.... Waan niet, ô priesterfchaar!
 Dat Azéides bloed zal stroomen op 't altaar. (den,
 Als de onschuld, magteloos, word onderdrukt door inoo-
 Moest hare schuilplaats zyn in 't heiligdom der goden;
 En gy, gy brengt haar om!.... Mogt, dezen dag, veeléer
 De helpoel u en my verzwelgen op één' keer!

AZÉIDE.

Ach, prins! doe my niet meer door zulk een woede beven.
 Zo ik als minnaresse eens eedlen helds mag sneven,
 Ben ik myn lot getroost, en zegen zelfs myn dood.

ARTHEMON.

Gy spreekt van sterven, gy! 'k laat u daarāan niet bloot:
 Leef, ô geliefde gade, aan my ten deel beschoren!

AZÉIDE. (ren....

Wat naam hebt gy genoemd! Schoon hy ons moog' beko-

ARTHEMON.

Een dierbre vader stemt in onzen huwlyksband.

AZÉIDE.

Wat hoor ik!

IDOMENÉUS, *sagt, tegen Arthemon.*

Denkt ge'er aan, in deez' rampzaalgen stand?
 Uw nood groeit aan, ontroert me.

ARTHEMON.

Ik durf dien nood braveren.

DE OPPERPRIESTER, *tegen den prins.*

Als't onweêr zich verheft, den troon dreigt óm te keeren,
 Als hem de dood omringt met somber fakkellicht,
 Zou dan de huwlykstoorts ons blinken in 't gezigt?

De straffe Pluto heerscht by onze plegtigheden....

Tegen zyn gevolg.

Leid Azéide voort, doet haar naar 't outer treden.

ARTHEMON, *aan 't hoofd van Idas en van zyne soldaten.*

Heldhafte vrienden! komt, en ondersteunt myn' moed:

Besprocijen wy 't altaar met dezer moordren bloed!

Zy maken eenige beweging.

DE OPPERPRIESTER.

ô Gruwel!

IDOMENÉUS.

Eert het ambt waartoe zy zyn verheven.

'kZal door een schuldig bloed hunn'eisch voldoening geven.

De lucht verduistert: een bleek daglicht heerscht op

het tooneel, alwaar, by tuschenpozen, de bliksem

schittert, terwyl men het dof geluid van een'

verren donder hoort.

Alles moet samenstemmen om de yslykheid van dit

oogenblik te vergrooten.

Waar ben ik! Lucht en zee vermengen 't woest geweld....

DE OPPERPRIESTER.

Een wrekend god daagt op, en maakt natuur ontsteld.

ARTHEMON, *zyn zwaard wegwerpemde.*

Ik hoor dat hy my roept, ik hoor hem 't vonnis vellen,

Het vonnis van myn dood: 'k moét hem te vreden stellen!...

In hevige ontroering.

ô Schim des vaderlands! 'k zie u, by 't bliksemlicht,

Met rouw gehuld.... gy klaagt.... ik word door u beticht!...

IDOMENÉUS.

Myn waarde zoon!...

AZÉIDE.

Hoe! zoud ge...!

ARTHEMON, *zonder hen aan te hooren.*

ô Volken dezer stranden!

Gy zoekt het offer hier... ik stel het in uw handen;
Ik ben 't!

IDOMENÉUS, *met eene kreet van affchrik.*

Geduchte goôn!

AZÉIDE, *in de armen van Cefize.*

Hy sterft!...

THELESTOR.

Wreed ongeluk!

IDAS.

Myn prins! gy waagt uzelv' aan 't yslykst gruwelftuk;
Nochtans, wy wapnen ons tot redding van uw leven.

DE OPPERPRIESTER.

Hoe, Arthemon! zyt gy 't die Kretes volk doet beven?

Gy, onzer vorsten zoon! gy, Minos echte spruit!

Is 't dan úw bloed, ô schrik! dat onze rampen stuit!

ARTHEMON.

ô Ja! ik moet Neptuin verzoenen, en te gader

Het plegtig woord voldoen van myn' geliefden vader.

*At het volk, de priesters en soldaten, staan
verbaasd en verslagen.*

IDOMENÉUS, *hevig aangedaan.*

Verraad me, ô wreedäart! vry, maar waan niet dat ik duld'...

Blyf leven.... Myn ontwerp zal daadlyk zyn vervuld.

Met verheffing van stem.

Gy allen, die my hoort, getuigen myner smarte!
 Beoordeelt of, helaas! één zwakheid van myn harte
 Zó wreed een straf, verdiende als ik reeds ondervond,
 En doet my allen recht in mynen jongsten stond.

'k Besieedde altoos myn zorg, en durf het hier verklaren,
 Om dit vermaarde ryk noch méér te doen vermaren;
 Ja, 's wyzen Minos eer, die door Pazifaé
 En Fedra was bezwakt, versirekte my alreé
 Ten spoorflag om met drift naar 't gloriperk te streven,
 En die geschonden eer mogt ik haar' glans hergeven.
 Ik heb altoos getracht, door eedle heldendaên,
 Gewone koningen in rang vóórúit te gaan:

De luister van den troon doet geenen roem behalen;
 De deugden van een' vorst doen zyne rykskroon pralen.

Toen Atreus magtig kroost, op hoogen lof gesteld,
 De Grieken samenriep naar 't Frygiaansche veld,
 Moest ik den oorlogsmoed van zo veel' vorsten schragen,
 Wilde ik niet aan hun wraak my en myn' scepter wagen,
 Hun overwinnend heir braveren aan deez' wal,
 En stellen Krete bloot aan Trojes ongeval;
 Doch, zo ik, tien jaar lang, niets dan gevaar moest vinden,
 Verbannen uit den schoot van vaderland en vrienden,
 Verri' van een' dierbren zoon; 'k had echter aan den raad
 De zorgen toevertrouwd voor 't welzyn van den staat.
 In 't einde keerde ik weêr, gekroond met eerlauwrieren,
 Terwyl de zege vloog by onze heirbanieren;
 'k Herzag, op 't hoogst verrukt, dit langverlaten oord:
 De god der zee weêrstreeft me in 't nadren aan deez' boord.

'k Be-

'k Beloof hem offerbloed: hy wil myn beê verhooren,
 En, daar ik landen mag, treed my myn zoon te voren:
 Ach! hém verwees myneed, door dwaling voortgebragt,
 Waarvan myn wroegend hart niets dan de dood verwacht...

Zó grievend is myn lot, zó uiterst ongenadig.

Myn zoon is schuldeloos, ik ben alléén misdadig:

't Is hy, die leven moet en Minos troon bekleên;

Ik ben 't, die sterven moet tot heil van 't algemeen.

Miskent my langer niet: keurt my uwe achtig waardig!...

Kretenzers, die ik min!.... ziet hier uw offer vaardig!

Hy ontbloot een' dolk, en wil zich 'ermede grieven.

ARTHEMON, *hem den dolk ontrukkende.*

ô Goôn!.... Wat wilt ge!

THELESTOR.

Ach, vorst!

IDOMENÉUS.

Neen, ga my niet te keer...

AZÉIDE.

Verfchriklyk oogenblik!

IDOMENÉUS.

Ik val als koning neêr!

ARTHEMON.

Dit was dan, ô myn vorst! hetgeen ge ons had beschoren?

Welhoe! zou, op uw graf, het daglicht my bekoren,

Dat my slechts walging baart, als ge u myn oog ontrukt!....

ô Landgenooten! gy, die voor uw rampen bukt!

Kent my, door wien ge in'teind' van rampen word ontheven.

Ik leef, en Krete sterft.... maar Krete zal herleven.

Zich tot den koning richtende, met eene stem, die door droefheid word gesmoord.

Gy, die als koning zucht, maar méér als vader lyd!
Betoon u groot van ziel in deez' verwoeden fryd:

Gy moet, ik zeg niets méér, Idomenéus wezen!
Verleen myne Azéide uw hulp en troost nadezen!....

Daar myne deugd de stem der oudermin waardeert,
Hy snelt naar het altaar, en doorsteekt zich.

Ontfang, ó god der zee! al 't bloed dat gy begeert!
Een algemeene affchrik bevangt alle de aanwezigen.

Men hoort een' sterken donderslag; de lucht verheldert zich.

IDOMENÉUS, op Arthemon toeloopende.

Myn zoon! myn zoon!....

AZÉIDE.

ó Ramp!....

DE OPPERPRIESTER.

'k Hoor 's hemels donder spreken,
Ons melden dat zyn toorne is voor zyn gunst geweken.

ARTHEMON, neêrgezegen by het altaar.

Ik sterf voldaan.... 't streelt all' myn uiterst oogenblik....
Myn' vader en myn bruid wyë ik myn' jongsten snik!

Hy bezwykt.

IDOMENÉUS.

ó Noodlot, al te streng! zó gaf hy u voldoening!

IDAS.

Hy maakt zich halve god.

THELESTOR.

Maar, wreede haatverzoening!

AZÉ-

AZÉIDE.

Dank zy het godendom, we ontgaan dus onzen nood!
 Wel! dat ons de echt verbindt op 't outer van den dood!
 Wy tarten, waarde prins! al 's waerelds ongenade:
 'k Leefde als uw minnaresse, en sterf gelyk uw gade!
*Zy grypt den dolk, grieft zich, en stort op het lyk
 van Arthemon.*

IDOMENÉUS, *met een' uitroep.*

Sla toe, verwoede dood! dat niets uw schichten keer!
 Stort in uw diepe kolk ons allen yllings neêr!

DE OPPERPRIESTER.

De dood heeft uitgewoed: Jupyn doet my dit hooren;
 Doch hy velt over u het vonnis van zyn' tooren,
 Ontvlamd om't gruwzaam woord, door u te dwaas verpand;
 Beef, vorst! de scepter breekt in uw verzwakte hand.

L A A T S T E T O O N E E L.

DE VORIGEN, DE RAADSHEEREN.

IDOMENÉUS, *tegen de raadsleden.*

Gy, die de wetten eert, door Minos vóórgeschreven!
 Wat komt uw straf gelaat my hier te kennen geven?

EEN DER RAADSHEEREN.

Zoon van Deukalion (*)! 't is Krete, dat zyn wet
 Ver-

(*) Deze Deukalion, vader van Idomenéus, was de zoon van Minos. De verbanning van Idomenéus is, gelyk men weet, op de geschiedenis gegrond, en moest noodwendig bewaard worden in een onderwerp als dit, ten einde 'er eene ge-

Verkondigt, dat u heeft van 's vorsten rang ontzet,
 En 't raadpleegt binnen kort om d'eerftaf op te dragen
 Aan hem die waardig zy het ryksbewint te fchragen;
 't Beklaagt uw ongeluk, doch, naauw' 't gevaar ontgaan,
 Begeert het aan uw' ramp niet weder bloot te ftaan.
 Ontwyk der oudren grond, waar 's hemels gram vermogen
 All' wat u daar omringt gehaat maakt in uwe oogen;
 Doch, fchoon gy ons verlaat, vertrouw dat ons gemoed
 Uw nagedachtenis voor eeuwig hulde doet.

I D O M E N É U S, tegen *Thelestor*.

Welnu! op welk een hoogte ik glorifyk mogt pralen,
 'k Zal dan, zó laag verneêrd, met fchand' ten grave dalen!
 Men eischt dan dat myn ramp volkomen worden zal,
 En ik verbaas al de aard' door myn' geduchten val!

T H E L E S T O R.

Buig voor het lot, myn vorst! kom, dat we ons fcheep be-

I D A S.

(geven.

Neen, vorst! beveel dat ik uwe eer ter wraak moog' fneven;
 Eén wenk: ik voer terftond myn dappre benden aan,
 Wy ftreven naar Gortine, en doen 't in puin vergaan!

I D O M E N É U S.

Geen bloed meer!... 't is genoeg: myn trots zy afgezworen:
 Ik had slechts éénen zoon, en heb dien zoon verloren;
 Ik, die een' troon bezat, derf nu myn ryksgezag....

Goôn!

gevoeglyke ontknooping aan te geven; doch ik had haar niet
 durven aanvoeren, indien ik niet, mede overéénkomstig de
 gefchiedenis, aan den koning had kunnen doen vóórspellen
 dat hy vervolgens, in Hesperïë, een nieuw ryk zoude ftich-
 ten en aldaar gelukkiger dagen beleven.

Goôn! wat verschilt myn lot op dezen zelfden dag!
 Bewierookt om myn' roem, treft my de haat noch wreeder.
 Het wisselziek gemeen werpt zynen afgod neder,
 En, zo 't een' vorst aanbid wiens heil zyn' wensch voldoet,
 Het vloekt hem in den drang van zynen tegenspoed.
 Dus wil dan 's hemels wraak haar offer zich verschaffen!
 Rechtvaardig doet zy 't een door't ander misdryf straffen.

DE OPPERPRIESTER.

De laffe is magteloos, en zwicht in zynen druk;
 Gy zyt rampzalig, ja, maar groot in 't ongeluk.
 'k Mag thans, doorluchte held! uw afgesolterd harte
 Door aangename hoop vertroosten in zyn sinarte:
 De god, dien gy verëert, vóórspelt u hier door my
 Dat ge ééns zult heilryk zyn als hoofd der heerschappy.
 Ga vry uw vaderland ontvlieden langs de stroomen;
 Ga, sicht een' nieuwen troon aan de Itaaljaansche zoomen,
 In 't Salentynsch gebied, waar 't wys bestuur des staats
 U de achting schenken zal des nieuwen onderzaats.
 Verkies voortaan altoos, mag ik deez' raad u geven,
 Vóór moeilyke eer en roem het sül geluk van 't leven.

THELESTOR, tegen den koning.

ô! Dat myn jongste stond u nóch geheiligd zy!

IDOMÉNÉUS, tegen den opperpriester.

'k Vertrek. . . . Gy, Idas en Thelestor! blyft my by.
 'k Zie af van dezen troon, dien ik te recht moet haten. . . .
 ô Krete! ô vaderland! ik zal u dan verlaten;
 'k Ontwyk voor eeuwig't oord waar myn gelukstaat zwicht,
 En waar het bloed myns zoons my spat in 't aangezigt!

The first part of the book is devoted to a history of the
 country from the earliest times to the present day. The
 author has collected a vast amount of materials for this
 purpose, and has endeavored to present a full and
 accurate account of the progress of the human mind
 in every age and country. The second part of the
 book is a history of the sciences, arts, and
 manufactures, from the same period to the present
 time. The author has endeavored to show the
 progress of these various branches of human
 knowledge, and the influence which they have
 had on the improvement of the human mind.
 The third part of the book is a history of the
 human mind, from the same period to the present
 time. The author has endeavored to show the
 progress of the human mind, and the influence
 which it has had on the improvement of the
 human mind. The fourth part of the book is a
 history of the human mind, from the same
 period to the present time. The author has
 endeavored to show the progress of the human
 mind, and the influence which it has had on
 the improvement of the human mind.

